

Pensjonistforbundet

Sept
2024

Pensjonisters levekår 2024

Økonomi, pensjon, kjøpekraft, skatt og bosituasjon

Pensjonisters levekår 2024

Sammendrag

- **Nedgang i kjøpekraft over tid:** Alderspensjonen fra folketrygden er svekket med 0,3 prosent i gjennomsnitt per år de siste 10 årene. Pensjonistene får mindre igjen for pensjonsinntekten nå enn for ti år siden. For 2024 isolert sett forventes imidlertid en forbedring av kjøpekraften på 1,1 prosentpoeng, gitt en forventet prisvekst på 3,4 prosent. Pensjonsreguleringen gir en årlig vekst på 4,58 prosent, med en økning på 2,76 prosent fra 1. mai 2024.
- **Alderspensjon fra folketrygden:** Den gjennomsnittlige alderspensjonen fra folketrygden er 24 953 kroner per måned, tilsvarende 299 434 kroner i året pr. juni 2024. Gjennomsnittlig lønnsnivå anslås til 703 800 kroner i 2024.
- **Kjønnsforskjeller i pensjon:** Kjønnsforskjellene blant pensjonister er tydelige på flere områder. Kvinner mottar i gjennomsnitt 22 612 kroner per måned i alderspensjon fra folketrygden, mens menn mottar 27 388 kroner. Dette betyr at menn i snitt har 21,1 prosent høyere alderspensjon enn kvinner. I tillegg er langt flere kvinner enn menn minstepensjonister, med 19,1 prosent av kvinnene og kun 4,1 prosent av mennene som mottar alderspensjon. Færre kvinner enn menn mottar AFP fra privat sektor, og flere menn enn kvinner starter uttak av pensjon før fylte 67 år.
- **Geografiske forskjeller:** Oslo skiller seg ut ved at kun 11,5 prosent av befolkningen er over 67 år. Landsgjennomsnittet er 16,5 prosent, mens Innlandet har høyest andel på 21 prosent.
- **Minstepensjonister og lavinntekt:** I 2022 hadde 77,6 prosent av aleneboende minstepensjonister en inntekt under fattigdomsgrensen. Til tross for flere økninger i minstepensjonen siden 2016, har disse ikke vært tilstrekkelige til å redusere andelen enslige minstepensjonister med lavinntekt, som har holdt seg stabilt på rundt 78 prosent de siste ti årene. Per 1. mai 2024 ligger minstepensjonen for enslige omtrent 33 000 kroner under fattigdomsgrensen (EU60-nivå).
- **Gjeld blant pensjonister:** 60,7 prosent av personer over 67 år hadde gjeld i 2022, opp fra 49,6 prosent i 2012. Gjennomsnittlig gjeld blant pensjonister har økt de siste årene.
- **Institusjonsplasser for eldre:** Antallet institusjonsplasser for personer over 80 år har gått ned, samtidig som antall personer i denne aldersgruppen har økt. Dette reflekterer en begrensning i tilbudet til eldre som har behov for institusjonsopphold.
- **Bostøtte og sosialhjelp:** Midlertidige bostøtteregler ble opphevet fra april 2024, noe som gjør at færre personer 67 år og eldre mottar bostøtte. Antallet sosialhjelpsmottakere har økt de siste 2 årene, spesielt blant enslige kvinner 67 år og eldre.

Innhold

Om denne rapporten	4
Pensjonssystemet i Norge	5
Pensjon fra folketrygden	7
Fra «gammelt» til «nytt» pensjonssystem	7
Pensjonsforliket av februar 2024	8
Antall alderspensjonister	9
Tjenestepensjon og AFP	10
Offentlig tjenestepensjon	10
AFP fra offentlig sektor	10
Innskuddspensjon	10
Avkastning på innskuddspensjon	11
Fripoliser	12
AFP fra privat sektor	12
Økonomisk utvikling	14
Gjennomsnittlig alderspensjon fra folketrygden	16
Kjøpekraftsutvikling for alderspensjonen fra folketrygden	19
Pensjonsveksten i 2024	20
Pensjonistene er inntektstapere siste 10 år	23
Gjennomsnittlig lønn og pensjon	23
Gjeld blant pensjonister	24
Minstepensjon og garantipensjon	25
Minstepensjon for enslige	27
Hvem lever under fattigdomsgrensen?	28
Minstepensjon for pensjonister i parforhold	30
Sosialhjelpsmottakere	32
Mottakere av supplerende stønad over 67 år	32
Bostøttmottakere blant pensjonister	33
Etterlattepensjon – gjenlevendefordel reguleres ikke fra 2024	35
Skatt	37
Formuesskatt	38
Bosituasjon	40
Statens pensjonsformue og pensjonsforpliktelser	43

Om denne rapporten

Denne rapporten gir en oppdatert oversikt over pensjonistenes økonomiske situasjon, basert på statistikk fra flere kilder. Den tar for seg hvordan pensjonssystemet fungerer, utviklingen i inntektsforskjeller mellom kjønn og aldersgrupper, samt hvordan prisvekst og lønnsutvikling påvirker pensjonistenes kjøpekraft. I tillegg belyser rapporten andre faktorer som gjeld, bostøtte, og økonomiske utfordringer knyttet til bolig og helse.

I 2024 mottar om lag 18,7 prosent av Norges befolkning alderspensjon, opp fra 13,7 prosent for 20 år siden. Denne økningen skyldes ikke bare en aldrende befolkning, men også endringer i muligheten til å ta ut pensjon tidligere. Pensjonsreformen fra 2011, reformen av offentlig tjenstepensjon, etterlattepensjon, og det nylig inngåtte pensjonsforliket fra februar 2024, viser at pensjonssystemet er i kontinuerlig utvikling. Blant annet er reguleringen av pensjoner endret, og kravet om å stå lenger i arbeid blitt viktigere som følge av økt forventet levealder og levealdersjustering av pensjon. Uten å forlenge yrkeskarrieren vil pensjonsutbetalingene bli lavere enn tidligere.

Pensjonistgruppen er mangfoldig, med store variasjoner i inntekt, bakgrunn og økonomisk situasjon. Selv om mange pensjonister har god økonomi, må vi være oppmerksomme på de økonomiske utfordringene og forskjellene blant pensjonistene. Økonomiske levekår påvirker livskvaliteten, muligheten til deltakelse i samfunnet, og generell velferd. For mange innebærer overgangen fra arbeidslivet til pensjonisttilværelsen en betydelig inntektsnedgang, spesielt for enslige minstepensjonister, som kan oppleve utfordringer med å opprettholde en akseptabel levestandard. Samtidig øker andelen pensjonister med gjeld, og levekostnadene fortsetter å stige.

Aktuelle utviklingstrekk i 2024

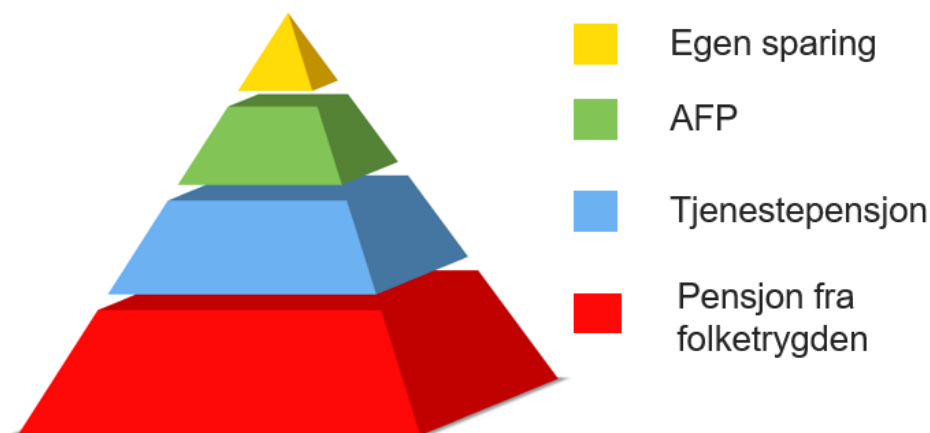
- Etter to år med en årlig prisvekst på henholdsvis 5,8 og 5,5 prosent, forventer Statistisk sentralbyrå (SSB) en prisvekst på 3,4 prosent i 2024.¹
- Styringsrenten har økt jevnt fra 0 prosent i september 2021 til 4,5 prosent ved inngangen til 2024. Renten har holdt seg stabilt på dette nivået frem til september 2024, og Norges Bank anslår at renten vil holde seg på 4,5 prosent ut året, før den blir noe redusert i 2025.²
- Pensjonsreguleringen i 2024 gir en samlet årlig vekst på 4,58 prosent, som forventes å forbedre kjøpekraften med om lag 1,1 prosent. Reguleringen fra 1. mai 2024 var 2,76 prosent.
- Fra 2024 vil gjenlevendetillegget til etterlatte alderspensjonister født i 1944 eller senere ikke lenger bli oppregulert. Denne delen av alderspensjonen fryses, noe som vil føre til en svakere inntektsutvikling for mottakere av slikt tillegg.
- I februar 2024 ble det inngått et pensjonsforlik på Stortinget, som innebærer ulike justeringer av pensjonssystemet. Disse endringene har ennå ikke trådt i kraft, men forventes innført fra 2026.

¹ Kilde: SSB. Økonomiske analyser 3/2024

² Anslag i Pengepolitisk rapport 2/2024

Pensjonssystemet i Norge

Figur 1: Hva består pensjonen av?

- Alderspensjonen fra folketrygden er grunnmuren i pensjonssystemet vårt. Alle som bor og jobber i Norge tjener opp rett til alderspensjon fra folketrygden. Den er avgjørende i å sikre at alle får en alderspensjon, den er livsvarig og utbetales av NAV.
- Tjenestepensjon er pensjon opptjent via arbeidsplassen. Det finnes flere ulike tjenestepensjonsordninger av varierende kvalitet. Det er offentlig tjenestepensjon for offentlig ansatte, og ansatte i privat sektor kan ha enten innskuddspensjon, ytelsespensjon, fripoliser eller hybridpensjon. Noen tjenestepensjoner er livsvarige, mens andre varer kun et gitt antall år, eller til pensjonsbeholdningen er brukt opp.
- AFP står for avtalefestet pensjon. Det er en type pensjon man kan kvalifisere til dersom man jobber i en bedrift med tariffavtale og fyller diverse vilkår. AFP-ordningen i offentlig sektor er i endring. For personer født før 1963 er det en tidsbegrenset pensjon som varer fra tidligst 62 år og frem til man fyller 67 år. Mens for offentlig ansatte født i 1963 eller senere er AFP en livsvarig pensjon. Slik er det også for AFP i privat sektor.
- Egen sparing er hva den enkelte eventuelt sparer til pensjon på egenhånd.

Størrelsen på pensjonen din avhenger av flere faktorer: hvor lenge du har vært i arbeid, hvilken alder du har når du begynner å ta ut pensjon, hvor høy lønn du har hatt, hvilken tjenestepensjonsordning du omfattes av, samt om du har rett til AFP.

I privat sektor settes det ofte av mer til tjenestepensjon i høytlønnede yrker, sammenlignet med lavtlønnede yrker, hvor det ofte bare er obligatorisk tjenestepensjon. Inntektsforskjeller i yrkesaktiv alder kan derfor forsterkes inn i pensjonisttilværelsen, dersom kompensasjonsgraden³ er høyere for høytlønte enn lavtlønte. Det er også store forskjeller i pensjonsnivå blant pensjonister etter kjønn og alder. For eksempel er 72 prosent av mottakerne av AFP fra privat sektor menn, og 28 prosent er

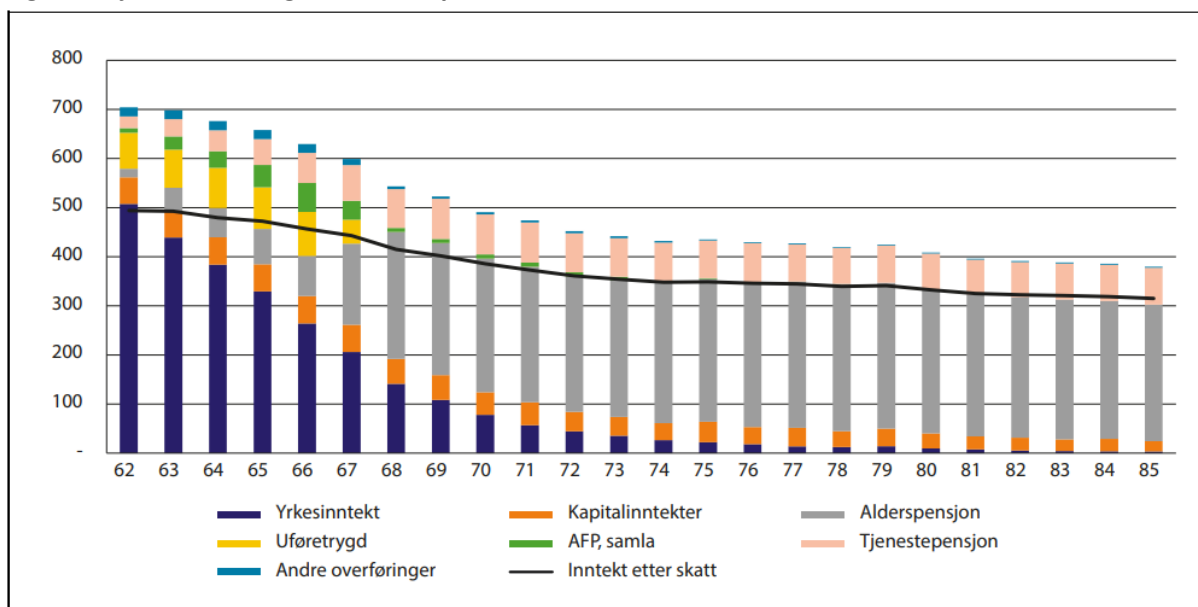
³ Kompensasjonsgrad er hvor stor andel pensjonen utgjør av tidligere inntekt.

kvinner. Blant kvinner over 85 år mottar 33 prosent minstepensjon, mens dette kun gjelder 2 prosent av kvinner i alderen 67 til 69 år.⁴

Figur 2 viser gjennomsnittlig inntekt for aldersgruppene fra 62 til 85 år i 2022. Inntekten til en pensjonist består i *gjennomsnitt* av flere kilder, som alderspensjon fra folketrygden, offentlig og privat tjenstepensjon, AFP, kapitalinntekter, leieinntekter og lønn. I praksis er det imidlertid relativt få som får betydelige beløp fra mange av disse kildene. For eksempel er kapitalinntekter og AFP skjevt fordelt, noe som betyr at en liten andel personer mottar en stor del av disse inntektene. Spesielt blant de eldre årskullene er det mange som kun lever av alderspensjon fra folketrygden.

Som figuren viser, synker inntektsnivået generelt med økende alder. En gjennomsnittlig 62-åring hadde i 2022 en inntekt på rundt 700 000 kroner, mens en gjennomsnittlig 85-åring hadde en inntekt på under 400 000 kroner før skatt. Det er imidlertid viktig å merke seg at gjennomsnittet skjuler store individuelle variasjoner innenfor hver aldersgruppe.

Figur 2: Gjennomsnittlig inntekt for personer 62 – 85 år i 2022.

Figur 4.1 Samansetjing av gjennomsnittleg samla inntekt for personar 62–85 år i 2022. Tusen kroner (Kilde: Meld. St. 28 (2023-2025), side 15)

⁴ Kilde: NAV

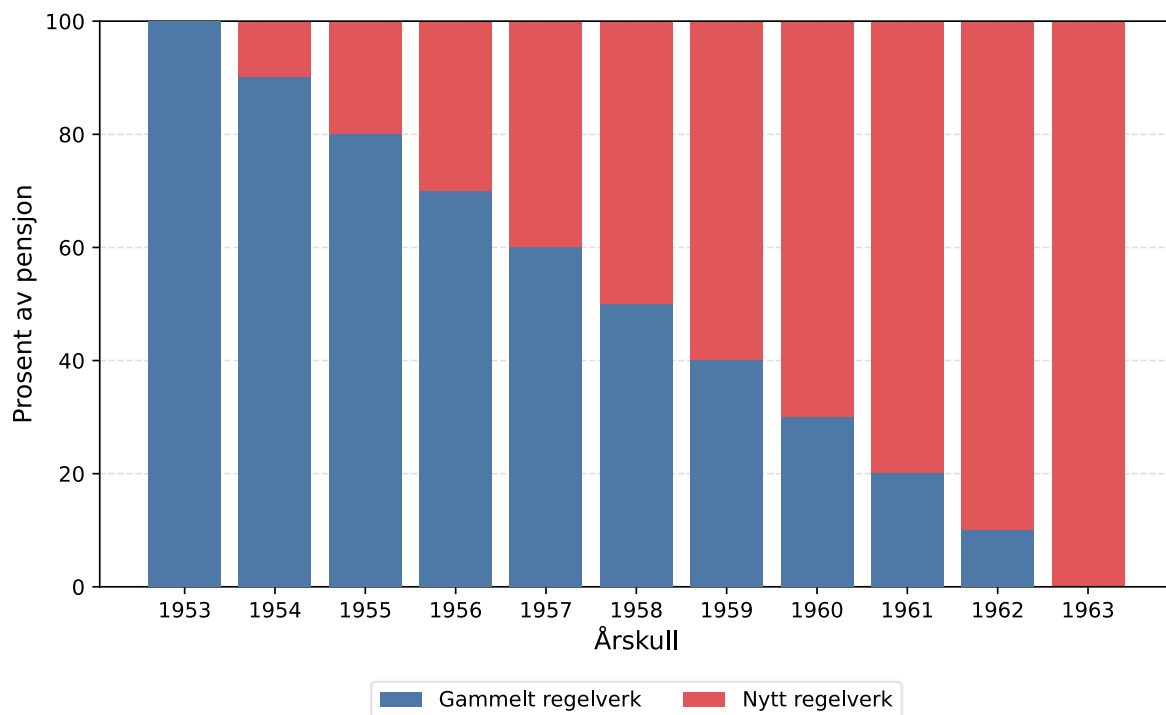
Pensjon fra folketrygden

Fra «gammelt» til «nytt» pensjonssystem

Alderspensjon fra folketrygden er for tiden i en overgangsfase mellom de «gamle» og «nye» reglene for pensjonsberegning. I det gamle regelverket oppnås full opptjening etter 40 år, mens det nye regelverket gir pensjonsopptjening for alle år man er i arbeid. For en oversikt over hovedforskjellene mellom de to regelverkene, se tabell 1.

Figur 3 illustrerer hvordan det nye pensjonsregelverket gradvis fases inn med 10 prosentpoeng per årskull for personer født mellom 1954 og 1963, hvor det blir fullt innfaset for dem født i 1963 eller senere. En person som fyller 67 år i 2024, og som er født i 1957, vil få pensjonen beregnet med 60 prosent etter de «gamle» reglene og 40 prosent etter de «nye» reglene. Pensjonsberegningene for årskullene 1954–1962 er spesielt kompliserte, ettersom de beregnes etter to ulike regelsett.

Figur 3: Andel av pensjonsopptjening etter «gammelt» og «nytt» regelverk

Hovedforskjellen mellom opptjeningsreglene i det «gamle» og «nye» pensjonssystemet er oppsummert i tabell 1:

Tabell 1. «Gamle» og «nye» regler for opptjening av alderspensjon fra folketrygden

«Gamle» regler	«Nye regler»
40 år med inntekt over 1 G ⁵ gir full opptjening. 20 beste inntektsår teller (inntil 12 G). Minstepensjon om man har lav opptjening. Uføre tjener opp pensjon frem til 67 år. Levealdersjustering med «forholdstall».	Alle år i arbeid gir økt pensjonsopptjening. 18,1 prosent av lønn inntil 7,1 G. Garantipensjon om man har lav opptjening. Uføre tjener opp pensjon frem til 62 år. ⁶ Levealdersjustering med «delingstall».

Pensjonsforliket av februar 2024

Et flertall på Stortinget bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre, Venstre, SV, KrF, og MDG ble i februar 2024 enige om et pensjonsforlik som innebærer flere justeringer av pensjonssystemet. Partiene Rødt og FrP valgte å ikke bli med på forliket. Endringene forventes å tre i kraft fra 2026. Endringene får først og fremst konsekvenser for fremtidens pensjonister, og ikke de som allerede er pensjonister i dag.

Oppsummering av de viktigste endringene:

- **Aldersgrensene i folketrygden skal øke** gradvis for hvert årskull fra og med 1964-kullet. Det innebærer en heving av den nedre alderen for uttak av alderspensjon, som i dag er 62 år. Aldersgrensen for ubetinget rett til pensjon, samt overgangen fra uføretrygd til alderspensjon, vil også øke fra dagens nivå på 67 år. I tillegg heves den øvre aldersgrensen for opptjening av pensjon fra dagens nivå på 75 år. Alle disse aldersgrensene vil øke med omtrent én måned per årskull, fra og med 1964-kullet.
- Hvor lenge man kan motta sykepenger, dagpenger, uføretrygd og arbeidsavklaringspenger vil også øke i takt med endringen av 67-årsgrensen.
- **Det skal innføres en sliterordning i folketrygden** som kan gi inntil 0,25 G i ekstra alderspensjon til de som går av med pensjon inntil fem år før «normert pensjonsalder», som i dag er 67 år, men som vil gradvis øke fremover.
- **Satsene for minstepensjon og garantipensjon skal øke i takt med lønnsveksten.** Men kun frem til utbetalingen av pensjonen starter. Når pensjonen utbetales, skal den reguleres i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.
- **Uføre skal få økt pensjonsopptjening.** Uføre vil tjene opp alderspensjon frem til de fyller 65 år, mot dagens regler på 62 år. De vil også skjermes for deler av levealdersjusteringen som følge av at overgangen til alderspensjon skjer fra en høyere alder enn før.
- **Uføre i årskullene 1954-1962 skal skjermes** for om lag halve virkningen av levealdersjusteringen, tilsvarende ordningen som gjaldt de født i 1953.
- **Aldersgrensen for statsansatte skal øke** fra 70 år til 72 år.
- **Maksimalt sparebeløp i individuell pensjonssparing (IPS) øker.** Fra og med 2026 skal det være mulig å spare minst 25 000 kroner i året i denne ordningen. (Per 2024 er grensen 15 000 kroner).

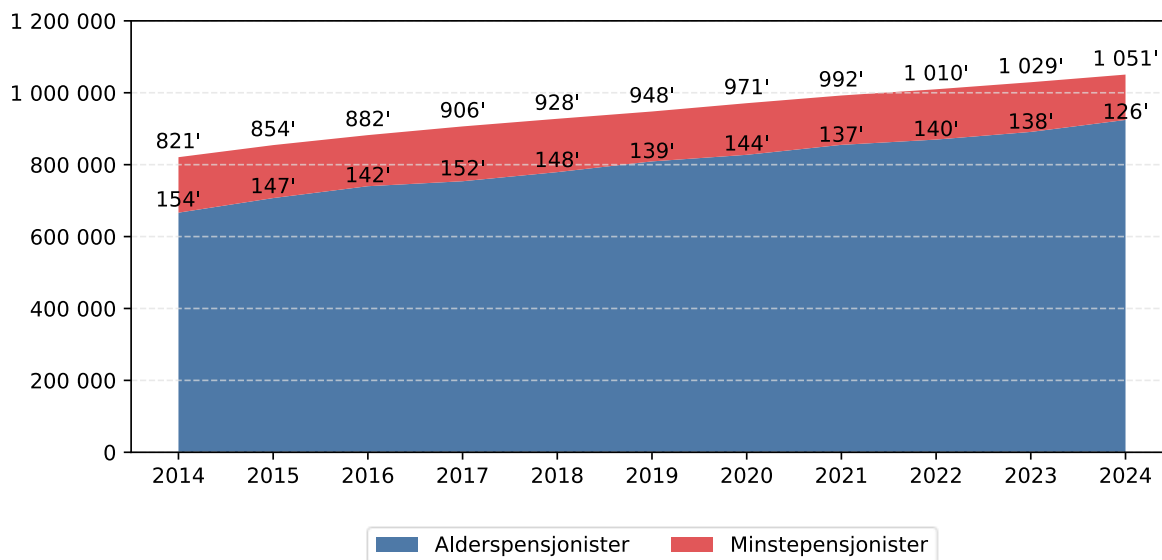
⁵ (1G = 124 028 kr per 1. mai 2024)

⁶ Etter pensjonsforliket av februar 2024 er det enighet på Stortinget om å utvide uføres pensjonsopptjening med 3 år.

Antall alderspensjonister

Pr. juni 2024 var det 1 050 600 personer som mottok alderspensjon fra folketrygden. Det er en økning på 21 300 personer siden juni 2023. Blant disse var 126 200 minstepensjonister. Figur 4 viser utviklingen i antall mottakere av pensjon fra folketrygden siden 2014.

Figur 4: Antall alderspensjonister og minstepensjonister. Juni 2014 – juni 2024.

(Kilde: NAV)

Tabell 2: Andelen av befolkningen som er 67 år eller eldre i de ulike fylkene. Pr. 1.1.2024.

Andel 67 år og eldre	
Oslo	11,5 %
Rogaland	14,2 %
Akershus	14,9 %
Landsgjennomsnitt	16,5 %
Vestland	16,6 %
Agder	16,8 %
Trøndelag	16,9 %
Finnmark	17,5 %
Buskerud	17,7 %
Troms	17,8 %
Østfold	18,3 %
Vestfold	18,8 %
Møre og Romsdal	18,8 %
Telemark	19,9 %
Nordland	19,9 %
Innlandet	21,0 %

(Kilde: SSB, tabell 07459)

Oslo skiller seg ut med kun 11,5 prosent av befolkningen som er 67 år eller eldre.

For landet som helhet ligger andelen på 16,5 prosent.

Innlandet har høyest andel innbyggerne over 67 år med 21,0 prosent.

Tjenestepensjon og AFP

Offentlig tjenestepensjon

Ved inngangen til 2024 var det i overkant av 370 000 mottakere, 67 år og eldre, av alderspensjon fra Statens pensjonskasse (SPK), KLP eller Oslo Pensjonsforsikring. Som vist i tabell 3 er det en økning på om lag 12 000 personer siste år. I tillegg kommer mottakere av offentlig tjenestepensjon fra kommuner med egen pensjonskasse, som ikke er inkludert i disse tallene.

Tabell 3: Antall mottakere av alderspensjon fra 67 år ved inngangen til året

	2021	2022	2023	2024
Statens pensjonskasse (SPK)	170 871	176 029	180 749	185 432
KLP	136 642	140 635	146 690	151 807
Oslo Pensjonsforsikring	26 956	28 765	30 782	32 992
Sum	334 469	345 429	358 221	370 231

(Kilde: Rapport fra Pensjonspolitisk arbeidsgruppe 25. juni 2024)

Offentlig tjenestepensjon oppreguleres årlig i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. I 2024 ble alderspensjon oppjustert med 2,76 prosent med virkning fra 1. mai. Det skal gi en samlet årlig pensjon som er 4,58 prosent høyere i 2024 enn i 2023. Det er samme prosentvise vekst som alderspensjon fra folketrygden. Se kapittelet «Kjøpekraftsutvikling for alderspensjonen fra folketrygden» fra side 18 for mer informasjon om årets pensjonsvekst.

AFP fra offentlig sektor

AFP i offentlig sektor er for årskullene født i 1962 eller tidligere en tidligpensjonsordning som kan mottas tidligst fra 62 år, og frem til senest 67 år. For årskullene født i 1963 og senere vil AFP være en livsvarig ytelse på linje med AFP fra privat sektor, men ingen mottar dette per 2024. 1963-kullet vil være det første årskullet omfattet av ny AFP og kan tidligst starte uttaket i 2025.

Ved utgangen av 2023 var det 10 564 mottakere av AFP i Statens pensjonskasse (SPK). 13 001 mottakere av AFP i KLP, og 1 105 mottakere i Oslo Pensjonsforsikring (OPF). Samlet utgjør dette 24 670 personer.⁷ Det er en nedgang på 693 personer siden utgangen av 2022. I tillegg kommer AFP-mottakere fra kommuner med egen pensjonskasse, som ikke er inkludert i disse tallene.

Innskuddspensjon

Innskuddspensjon er den mest utbredte tjenestepensjonsordningen i privat sektor i dag, med 1,95 millioner medlemmer ved utgangen av 2023. Til sammenligning var det kun 17 100 personer med aktiv opptjening av ytelsesbasert tjenestepensjon og 71 400 personer med opptjening fra såkalt hybridpensjon.⁸

⁷ Kilde: Rapport fra Pensjonspolitisk arbeidsgruppe 25. juni 2024

⁸ Kilde: Finans Norge

Ved utgangen av 2023 var det om lag 110 000 alderspensjonister med innskuddspensjon under utbetaling. Samlet ble det utbetalt om lag 3,3 milliarder kroner i 2023. Det gir en gjennomsnittlig utbetaling på om lag 30 000 kroner i året per pensjonsmottaker.

Antallet alderspensjonister med utbetaling fra en innskuddsordning har økt fra 79 300 ved utgangen av 2020, til 84 900 i 2021, til 94 500 i 2022 og til 110 000 i 2023.⁹

Avkastning på innskuddspensjon

Både i opptjeningsfasen og utbetalingsfasen vil midlene i innskuddspensjonen svinge i takt med avkastningen som oppnås på pensjonsbeholdningen. I utbetalingsfasen vil beløpet som utbetales endres fra måned til måned avhengig av avkastningen. Ved positiv avkastning vil det månedlige beløpet øke noe, og ved negativ avkastning vil det månedlige beløpet bli noe redusert.

Tabell 4 og 5 viser årlig bruttoavkastning i de anbefalte innskuddspensjonsporteføljene hos de to største pensjonsleverandørene, DNB og Storebrand, i perioden fra 2019 og frem til 30. juni 2024, for en person som var 70 år i starten av perioden. Tabell 6 viser nettoavkastningen for kunden i Storebrand, dvs. etter at forvaltningskostnader er trukket fra. Tabellene er representative for noen som har vært pensjonist i hele perioden. Alderen på kunden er avgjørende da aksjeandelen i de anbefalte porteføljene trappes ned ved økt alder, slik at en kunde på for eksempel 50 år har en høyere aksjeandel enn en kunde på 70 år. Yngre kunder har hatt en høyere aksjeandel i samme periode, og har også fått en høyere avkastning i samme periode. Se tabell 7.

Tabell 4: Anbefalt portefølje innskuddspensjon i DNB, 70 år gammel kunde i 2018. Årlig bruttoavkastning, før forvaltningskostnader:

2019	2020	2021	2022	2023	2024 pr. 30.6	Gjennomsnittlig avkastning per år
12,8 %	5,4 %	6,8 %	-6,8 %	8,9 %	5,4 %	6,5 %

(Kilde: DNB)

Tabell 5: Anbefalt portefølje innskuddspensjon i Storebrand, 70 år gammel kunde i 2018. Årlig bruttoavkastning, før forvaltningskostnader:

2019	2020	2021	2022	2023	2024 pr. 30.6	Gjennomsnittlig avkastning per år
8,0 %	6,1 %	6,2 %	-3,7 %	7,1 %	4,4 %	5,0 %

(Kilde: Storebrand)

Tabell 6: Anbefalt portefølje innskuddspensjon i Storebrand, 70 år gammel kunde i 2018. Årlig bruttoavkastning, netto avkastning:

2019	2020	2021	2022	2023	2024 pr. 30.6	Gjennomsnittlig avkastning per år
7,2 %	5,3 %	5,4 %	-4,5 %	6,3 %	4,0 %	4,2 %

(Kilde: Storebrand)

⁹ Kilde: Finans Norge

Tabell 7: Gjennomsnittlig årlig bruttoavkastning i anbefalt portefølje i perioden 1.1.2019 – 30.6.2024. For kunder med følgende alder pr. 2018.

	40 år	50 år	60 år	70 år
DNB	14,4 %	11,6 %	7,8 %	6,5 %
Storebrand	10,7 %	10,6 %	8,6 %	5,0 %

(Kilde: DNB og Storebrand)

Fripoliser

Dersom du har arbeidet i en bedrift med ytelsespensjon og senere har sluttet, eller bedriften har endret pensjonsordningen til eksempelvis innskuddspensjon, kan du ha mottatt en fripolise. En fripolise er et bevis på pensjonen du har opptjent gjennom ytelsespensjonsordningen. Omtrent 600 000 personer har én eller flere fripoliser, som forvaltes av ett av de fem livselskapene: Storebrand Liv, DNB Liv, Nordea Liv, Sparebank 1 Forsikring eller Gjensidige Pensjonsforsikring. Av disse mottar rundt 300 000 personer allerede utbetalinger fra sine fripoliser, mens de resterende 300 000 ennå ikke har nådd utbetalingsalderen.

En særlig utfordring med fripoliser forvaltet i livselskap er den lave eller manglende oppreguleringen av de årlige utbetalingene over lengre tid. Pensjonistforbundet har i flere år fulgt denne utviklingen, og rapporten «Fakta om fripoliser 2024» viser at fripolisene samlet sett har tapt 51 milliarder kroner i kjøpekraft de siste fem årene, frem til 2024. Dette tilsvarer en reduksjon på 14,9 prosent, på grunn av at pensjonene ikke har holdt tritt med prisveksten.

Fripoliser som forvaltes av pensjonskasser har hatt en noe bedre utvikling, men også fripolisene i de fire største pensjonskassene (Equinor Pensjon, Telenor Pensjonskasse, Norsk Hydros Pensjonskasse og MP Pensjon) har i gjennomsnitt opplevd en nedgang i kjøpekraft på 6,7 prosent i løpet av de siste fem årene.

AFP fra privat sektor

Per juni 2024 mottok 129 000 personer AFP (avtalefestet pensjon) fra privat sektor, hvorav 72 prosent var menn og 28 prosent kvinner. Det gjennomsnittlige årlige beløpet i 2023 var 71 823 kroner¹⁰. AFP i privat sektor gir en livsvarig pensjon. Dersom uttaket av pensjonen starter før fylte 67 år, vil det månedlige beløpet være høyere frem til man fyller 67 år, og deretter lavere fra måneden etter fylte 67 år.

Den livsvarige delen av AFP fra privat sektor oppreguleres i takt med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent. Dette vil si at AFP fremdeles oppreguleres med de samme reguleringsreglene som gjaldt for alderspensjon fra folketrygden mellom 2011 og 2020. Fra og med 2021 oppreguleres alderspensjon fra folketrygden i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.

Tabell 8 viser oppreguleringen med virkning fra 1. mai hvert år i perioden 2021 til og med 2024 for henholdsvis den livsvarige delen av AFP i privat sektor, og alderspensjon fra folketrygden. Samlet sett

¹⁰ Kilde: NAV

har reguleringen med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten gitt en høyere vekst i denne perioden, enn regulering lik lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent.

Tabell 8: Regulering av livsvarig del av AFP og pensjon fra folketrygden, pr. 1. mai, 2021-2024.

	1. mai 2021	1. mai 2022	1. mai 2023	1. mai 2024	Samlet vekst:
AFP	4,19 %	3,98 %	5,61 %	3,87 %	18,7 %
Pensjon fra folketrygden	5,36 %	3,53 %	8,54 %	2,76 %	21,7 %

Økonomisk utvikling

Pensjonisters inntektsutvikling påvirkes i stor grad av den årlige oppreguleringen av alderspensjonen fra folketrygden, som for de fleste utgjør den største andelen av deres samlede pensjon.

Oppreguleringen gir en årlig økning i takt med *gjennomsnittet av lønns- og prisveksten*. I de fleste år vil det gi en vekst som overstiger den generelle prisveksten, og dermed bidrar til å opprettholde eller forbedre kjøpekraften. Fra 2011 til 2020 ble pensjonene regulert i takt med *lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent*. Dette førte til at pensjonsveksten i flere år var lavere enn prisveksten. Overgangen til å regulere pensjonene i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten gir bedre beskyttelse mot nedgang i kjøpekraft, men samtidig vil denne metoden gi en lavere oppregulering enn den forrige metoden dersom reallønnsveksten overstiger 1,5 prosent. Begge metoder forventes imidlertid å gi en svakere inntektsutvikling enn hva lønnstakere får i gjennomsnitt.

Offentlig tjenestepensjon

Pensjonister med offentlig tjenestepensjon får samme årlige oppregulering av tjenestepensjonen som alderspensjonen fra folketrygden. Derfor har den årlige oppreguleringen stor betydning for den økonomiske utviklingen til disse pensjonistene. Enkelte pensjonister har imidlertid jobbet både i offentlig og privat sektor, og har dermed en samlet pensjon som består av ulike typer tjenestepensjon med forskjellig utvikling.

Over 20 000 pensjonister som tidligere var ansatt i offentlig sektor er rammet av det som kalles «samordningsfellen».¹¹ Samordningsfellen innebærer at tjenestepensjonen til offentlig ansatte født i 1944 – 1962 blir redusert dersom de jobber utover alderen hvor de har kompensert for levealdersjusteringen. Mange av de som er rammet, har ikke vært kjent med de negative konsekvensene av regelverket, og har dermed fått en lavere pensjon enn forventet. De ville fått en høyere tjenestepensjon hvis de hadde sluttet å jobbe tidligere. I de verste tilfellene har hele tjenestepensjonen blitt nullet helt ut, også for personer med så mye som 50 års karriere i det offentliges tjeneste. Konsekvensene av disse reglene er betydelige for dem det gjelder, da inntekten er redusert resten av livet. De har blitt økonomisk straffet som følge av at de har stått lenge i jobb, til tross for at det er bred enighet om at det er positivt for samfunnet.

I april 2024 ble det enighet på Stortinget om å justere på regelverket, slik at årskullene 1954 – 1962 i noe mindre grad blir rammet av samordningsfellen¹². Det er imidlertid kun den delen av tjenestepensjonen som skal samordnes med «ny» folketrygd som forbedres. For disse årskullene innføres gradvis «ny» folketrygd med 10 prosentpoeng per årskull, slik at også disse årskullene vil i ulik grad kunne rammes negativt av samordningsfellen. Årskullene født i 1944 – 1953 har ikke fått noen forbedringer i regelverket, og det er disse aldersgruppene som er hardest rammet av samordningsfellen.

¹¹ Innst. 71 L (2020-2021), se vedlegg 2.

¹² Innst. 232 L (2023-2024).

Tjenestepensjon fra privat sektor

Tjenestepensjon fra privat sektor kan ha en helt annen inntektsutvikling enn alderspensjonen fra folketrygden. En særskilt utfordring gjelder pensjonister som har en vesentlig andel av tjenestepensjonen i fripoliser. Fripoliser, som er tjenestepensjon opptjent hos en arbeidsgiver med ytelsespensjonsordning i privat sektor, har hatt en særdeles svak utvikling. Mange pensjonister har i flere år opplevd at det årlige beløpet fra fripolisen har stått mer eller mindre stille, til tross for at prisene på varer og tjenester stiger. Utfordringen er særlig stor for fripoliser forvaltet i livselskap, mens fripoliser forvaltet i pensjonskasser har i gjennomsnitt hatt en noe bedre utvikling.¹³ Den svake utviklingen av fripolisene bidrar til at tidligere privat ansatte pensjonister opplever en svakere inntektsutvikling sammenlignet med pensjonister med offentlig tjenestepensjon.

En annen type tjenestepensjon i privat sektor er *innskuddspensjon*, som har økende betydning, da stadig flere tjener opp innskuddspensjon, og et økende antall har en innskuddspensjon under utbetaling. Innskuddspensjonens utvikling avhenger av avkastningen på de investerte midlene, og kan derfor variere fra måned til måned, avhengig av markedsforhold og hvordan pengene forvaltes. Dette gir en noe større uforutsigbarhet i pensjonsinntektene. Innskuddspensjonen utbetales som hovedregel kun til man fyller 77 år. Når disse utbetalingene opphører, vil pensjonister med innskuddspensjon oppleve en inntektsnedgang, noe som kan forverre deres økonomiske situasjon i påfølgende år.

Etterlattepensjon

Enker og enkemenn, født i 1944 eller senere, som mottar gjenlevendetillegg til alderspensjonen fra folketrygden vil oppleve en svakere inntektsutvikling fra og med 2024. Det skyldes at gjenlevendetillegget ikke lenger oppreguleres årlig, men fryses på dagens nivå. Dette medfører at deres alderspensjon vil få en svakere vekst enn andre pensjonisters, noe som kan bidra til økt økonomisk sårbarhet for denne gruppen.

Samlet inntektsutvikling

Samlet sett er pensjonistenes inntektsutvikling mer kompleks enn kun det som kommer frem av den årlige oppreguleringen av alderspensjon fra folketrygden. Utviklingen av ulike pensjonsordninger, som fripoliser, innskuddspensjoner og øvrige tillegg, gir et mer sammensatt bilde av pensjonistenes samlede inntektsutvikling. Pensjonister kan oppleve store variasjoner i inntekt over tid, særlig når pensjoner som ikke er livsvarige faller bort, og dersom ektefellen eller samboeren faller fra. I tillegg påvirker endringer av skattesystemet pensjonistenes inntektsutvikling.

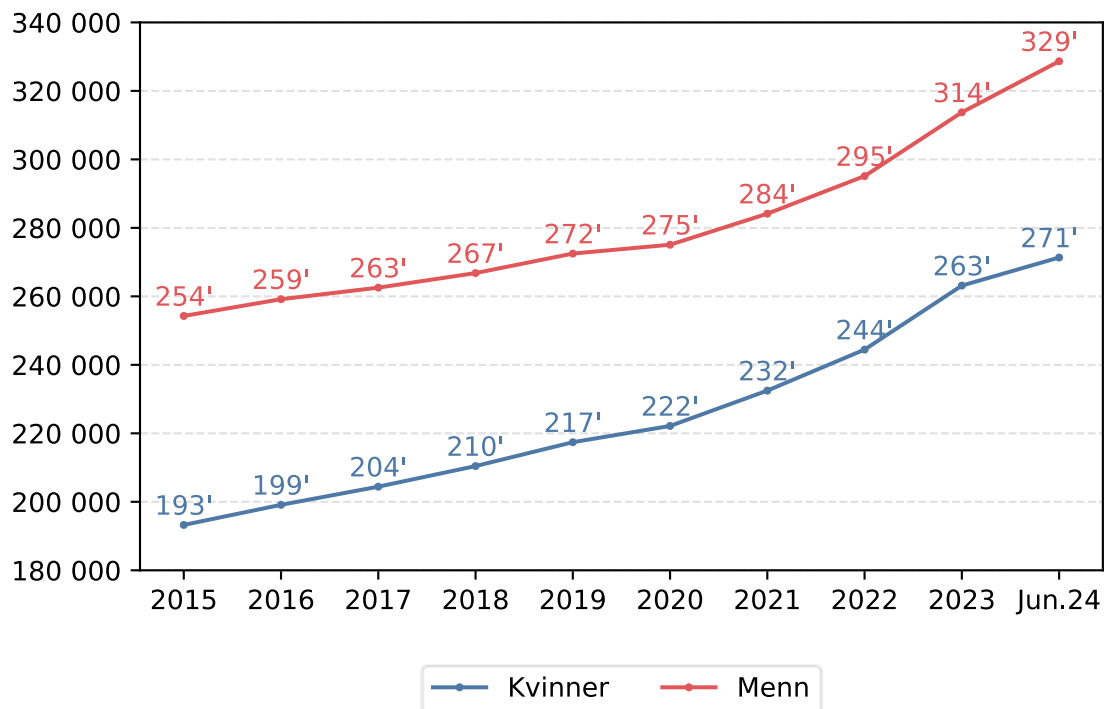
Alderspensjonen fra folketrygden gir ikke et helhetlig bilde av pensjonistenes økonomi, men den er allikevel den viktigste pensjonen for de fleste, og den omfatter alle. I det videre vil vi se nærmere på utviklingen av alderspensjon fra folketrygden.

¹³ Kilde: Pensjonistforbundet, *Fakta om fripoliser 2024*.

Gjennomsnittlig alderspensjon fra folketrygden

Figur 5 viser gjennomsnittlig årlig alderspensjonen fra folketrygden for kvinner og menn de siste 10 årene. Utviklingen påvirkes av oppreguleringen av pensjon, men også av at gruppen alderspensjonister endrer seg fra år til år, ved at nye personer tar ut pensjon, og noen dør.

Figur 5: Gjennomsnittlig årlig alderspensjon fra folketrygden. 2015 – juni. 2024.

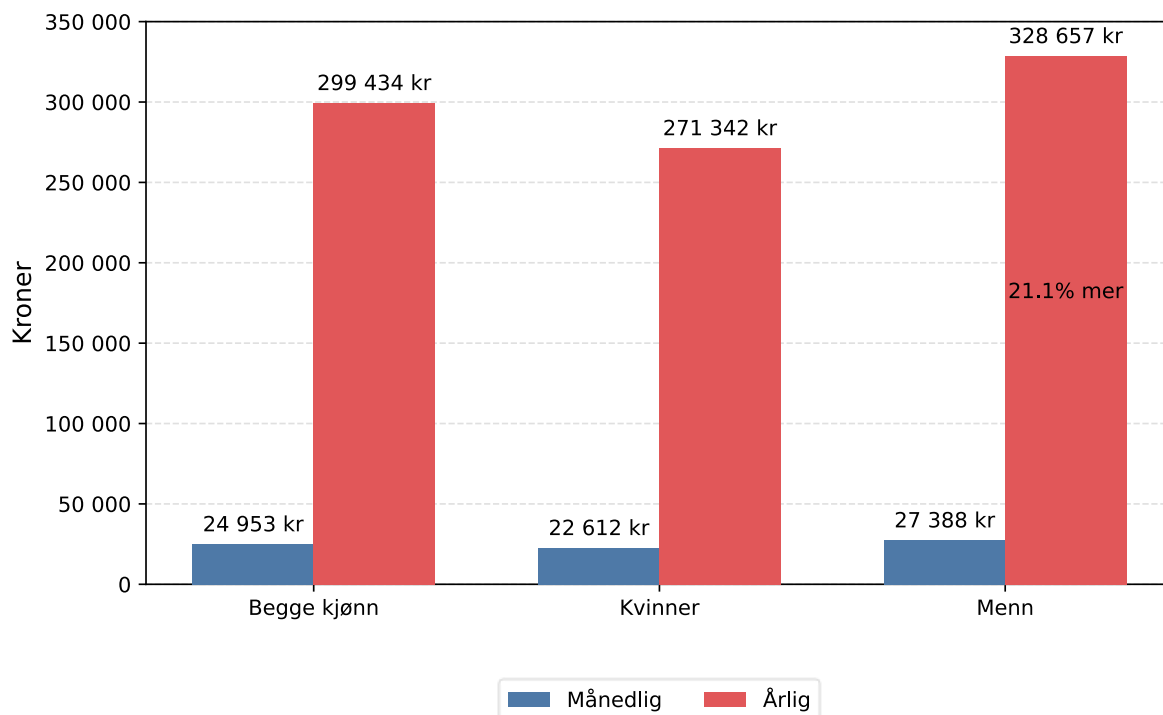
(Kilde: NAV)

Den gjennomsnittlige alderspensjonen fra folketrygden er 24 953 kroner per måned, tilsvarende 299 434 kroner i året. Kvinner mottar i snitt 22 612 kroner per måned, det vil si 271 342 kroner per år. Menn mottar i gjennomsnitt 27 388 kroner per måned, som utgjør 328 657 kroner per år.¹⁴

Menn har i gjennomsnitt 21,1 prosent høyere alderspensjon fra folketrygden enn kvinner. Se figur 6.

¹⁴ Kilde: NAV. Tall per 30. juni 2024.

Figur 6: Gjennomsnittlig alderspensjon fra folketrygden per juni 2024

(Kilde: NAV)

Tabell 9 og 10 viser gjennomsnittlig månedlig alderspensjon for ulike aldersgrupper for henholdsvis kvinner og menn. Med unntak av personer i alderen 62-66 år så er det svært jevn gjennomsnittspensjon blant kvinner i de ulike aldersgruppene, mens forskjellene er noe større blant menn. En forklaring kan være at en større andel menn i aldersgruppene som nå befinner seg i gruppene 67-69 år og 70-74 år har startet pensjonsuttaket tidligere enn eldre årskull. Tidlig uttak av pensjonen gir livsvarig lavere månedlig pensjon.

Tabell 9: Gjennomsnittlig månedlig pensjon for kvinner, i ulike aldersgrupper. 30. juni 2024.

Kvinner	Gjennomsnittlig månedlig pensjon fra folketrygden	Prosent av gjennomsnittlig pensjon
I alt	22 612	100 %
62-66 år	18 016	80 %
67-69 år	22 613	100 %
70-74 år	22 875	100 %
75-79 år	22 546	100 %
80-84 år	23 247	103 %
85+ år	23 040	102 %

(Kilde: NAV)

Tabell 10: Gjennomsnittlig månedlig pensjon for menn, i ulike aldersgrupper. 30. juni 2024.

Menn	Gjennomsnittlig månedlig pensjon fra folketrygden	Prosent av gjennomsnittlig pensjon
I alt	27 388	100 %
62-66 år	21 623	79 %
67-69 år	25 409	93 %
70-74 år	26 845	98 %
75-79 år	29 629	108 %
80-84 år	30 707	112 %
85+ år	28 978	106 %

(Kilde: NAV)

Tabell 11 viser at mens kun 10,7 prosent av kvinner startet uttaket av pensjon før fylte 63 år, gjaldt det 25,7 prosent av menn. Før fylte 67 år hadde 21,5 prosent av kvinner og 44,2 prosent av menn startet uttaket av alderspensjonen fra folketrygden. Ved 67 år skjer en stor økning, og mange tar ut alderspensjonen fra denne alderen. Det skyldes delvis at de som mottar uføretrygd går over til å motta alderspensjon fra 67 år.

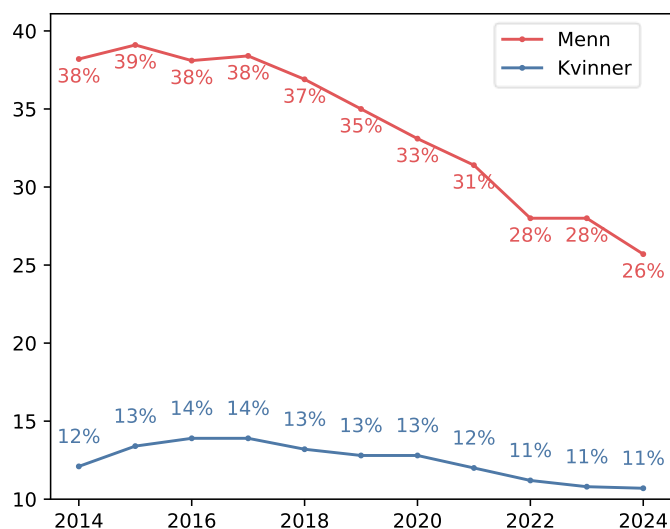
Figur 7 viser andelen av 62-åringer med uttak av alderspensjon i perioden 2014-2024. Det har vært en betydelig nedgang i hvor mange 62-årige menn som mottar alderspensjon i perioden. Noe av forklaringen kan være at levealdersjusteringen gjør at nye årskull får stadig lavere pensjon ved uttak fra 62 år, og at en større andel dermed venter, eller må vente, med å starte pensjonsuttaket.

Tabell 11: Prosentandel som mottar alderspensjon fra folketrygden etter alder. Juni 2024.

Alder	Kvinner	Menn
62	10,7	25,7
63	12,9	30,9
64	15,9	35,1
65	19,1	40,7
66	21,5	44,2
67	87,9	88,3
68	96,1	95,6
69	97,4	97,1
70	98,4	98,7
71	98,9	99,4
72	98,8	99,2
73	99,0	99,5
74	98,9	99,6
75	99,0	99,6

(Kilde: NAV)

Figur 7: Andel med uttak av pensjon ved 62 år.

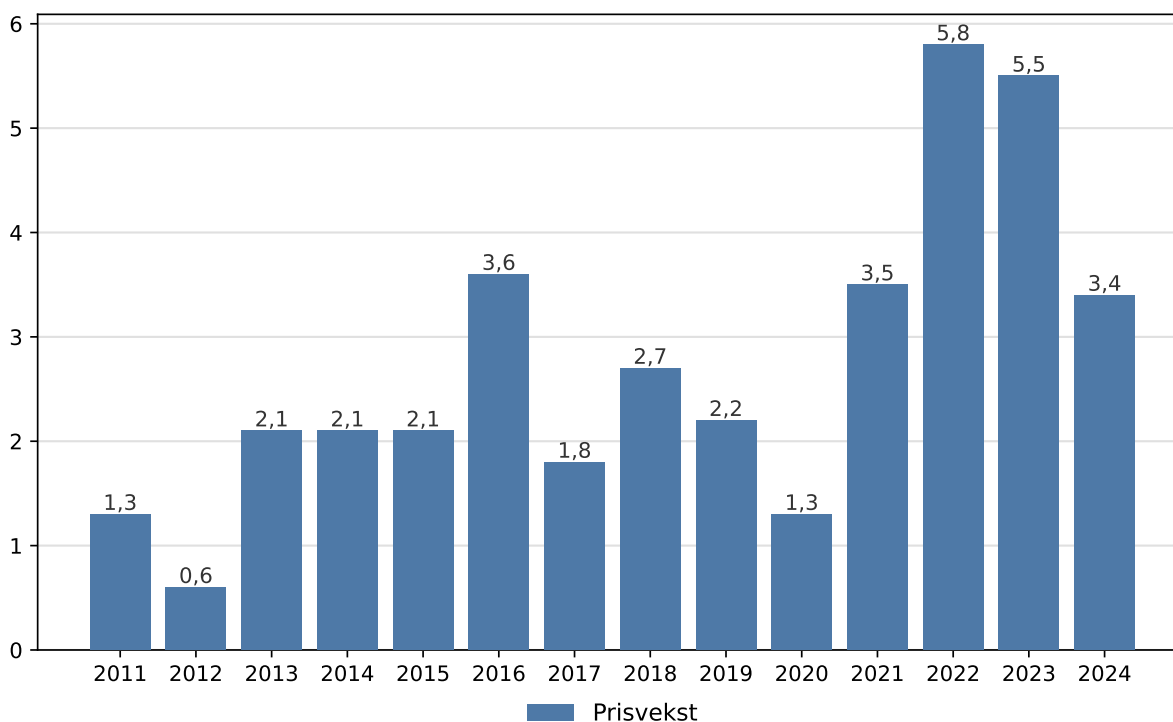

Kjøpekraftsutvikling for alderspensjonen fra folketrygden

Stortinget vedtok våren 2022 å regulere alderspensjon fra folketrygden i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. Tidligere ble pensjonene oppregulert med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent. Den nye reguleringsmetoden har bidratt til å dempe den negative effekten av høy prisvekst i 2022 og 2023, sammenlignet med den gamle reguleringsmetoden.

Etter to år med høy prisvekst i 2022 og 2023 på henholdsvis 5,8 og 5,5 prosent, har prisveksten kommet noe ned i 2024. Regjeringen anslo i mai 2024 prisveksten til 3,9 prosent.¹⁵ Dette prisvekstanslaget ble lagt til grunn i trygdeoppgjøret i 2024. SSB har i ettertid anslått at prisveksten blir kun 3,4 prosent i 2024¹⁶. Prisveksten ligger fremdeles over Norges Banks mål om en årlig vekst i konsumprisene på om lag 2 prosent over tid¹⁷. Figur 8 viser årlig prisvekst, det vil si veksten i konsumprisindeksen (KPI) for perioden 2011 til 2024 (tallet for 2024 er SSBs anslag per september 2024).

Figur 8: Årlig prisvekst 2011 - 2024

(Kilde: SSB)

¹⁵ Revidert nasjonalbudsjett 2024.

¹⁶ Økonomiske analyser 3/2024, 13. september 2024.

¹⁷ Norges Bank.

Pensjonsveksten i 2024

Den årlige pensjonsveksten i 2024 er 4,58 prosent, mens veksten fra 1. mai er 2,76 prosent. Nedenfor følger en nærmere forklaring på pensjonsreguleringen i 2024.

Pensjonsveksten fastsettes i mai hvert år i «trygdeoppgjøret». Det følger av folketrygdloven at alderspensjon skal få en årlig vekst i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. I tillegg skal det hvert år korrigeres for eventuelle avvik mellom den *anslåtte* lønns- og prisveksten som ble benyttet i fjorårets trygdeoppgjør, og hva den *faktiske* lønns- og prisveksten ble i fjor.

Lønnsveksten for 2024 er beregnet til 5,2 prosent, mens prisveksten er beregnet til 3,9 prosent, basert på regjeringens tall fra det reviderte nasjonalbudsjettet for 2024. I tillegg er det justert for at lønnsveksten i 2023 var 0,05 prosentpoeng lavere enn anslått, og at prisveksten var 0,1 prosentpoeng høyere.

Den korrigerte lønnsveksten er: $((1+5,2\%) * (1-0,05\%) - 1) * 100 = 5,15$ prosent.

Den korrigerte prisveksten er: $((1+3,9\%) * (1+0,1\%) - 1) * 100 = 4,0$ prosent.

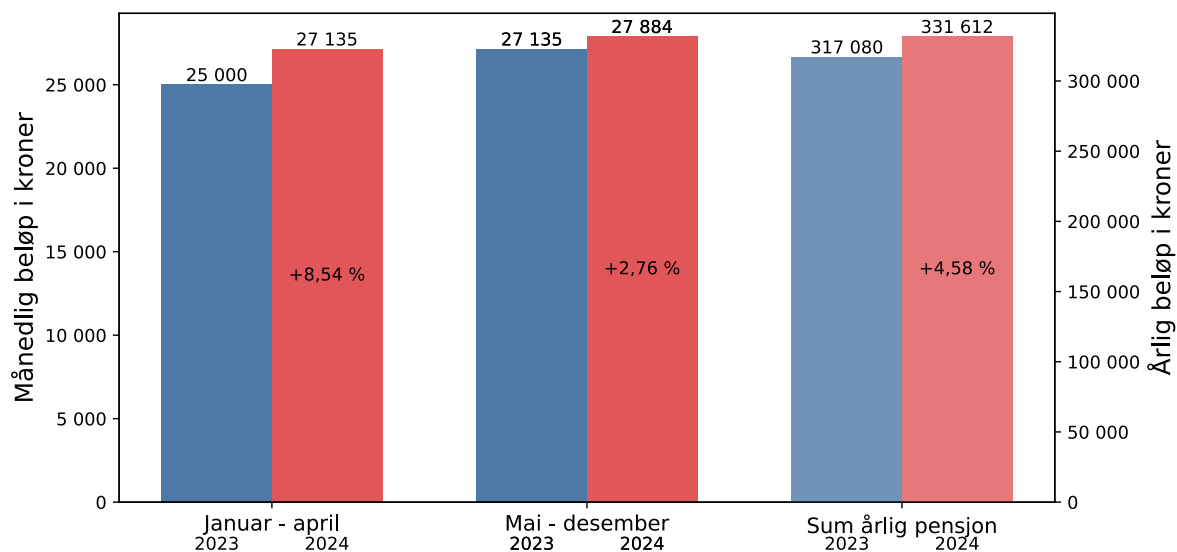
Gjennomsnittet av lønns- og prisveksten er: $\frac{5,15\% + 4,0\%}{2} = 4,58$ prosent

(Det avrundes til 2 desimaler)

Pensjonene skal få en årlig vekst i 2024 på 4,58 prosent. Det vil si at pensjonen som utbetales i 2024, før skatt, skal være 4,58 prosent høyere enn i 2023. For å beregne hvor høy pensjonsveksten blir fra 1. mai 2024 må det tas høyde for hvor mye pensjonene ble oppregulert 1. mai 2023.

1. mai 2023 økte pensjonene med 8,54 prosent, noe som gjør at pensjonen man mottar i perioden januar til og med april 2024 ligger 8,54 prosent høyere enn tilsvarende periode i 2023. Med en såpass høy vekst i de fire første månedene av 2024 er det tilstrekkelig med en økning på kun 2,76 prosent fra 1. mai for at samlet pensjon i 2024 blir 4,58 prosent høyere enn i 2023. Se eksempelet nedenfor.

Figur 9: Eksempel på vekst i pensjon fra 2023 til 2024. Månedlig og årlig beløp.

Tabell 12: Eksempel på vekst i pensjon fra 2023 til 2024. Månedlig og årlig beløp.

	2023	2024	Prosentvis vekst 23 - 24
Januar - april	25 000 kr	27 135 kr	8,54 %
Mai - desember	27 135 kr	27 884 kr	2,76 %
Prosentvis vekst	8,54 %	2,76 %	
Sum årlig pensjon	317 080 kr	331 612 kr	4,58 %

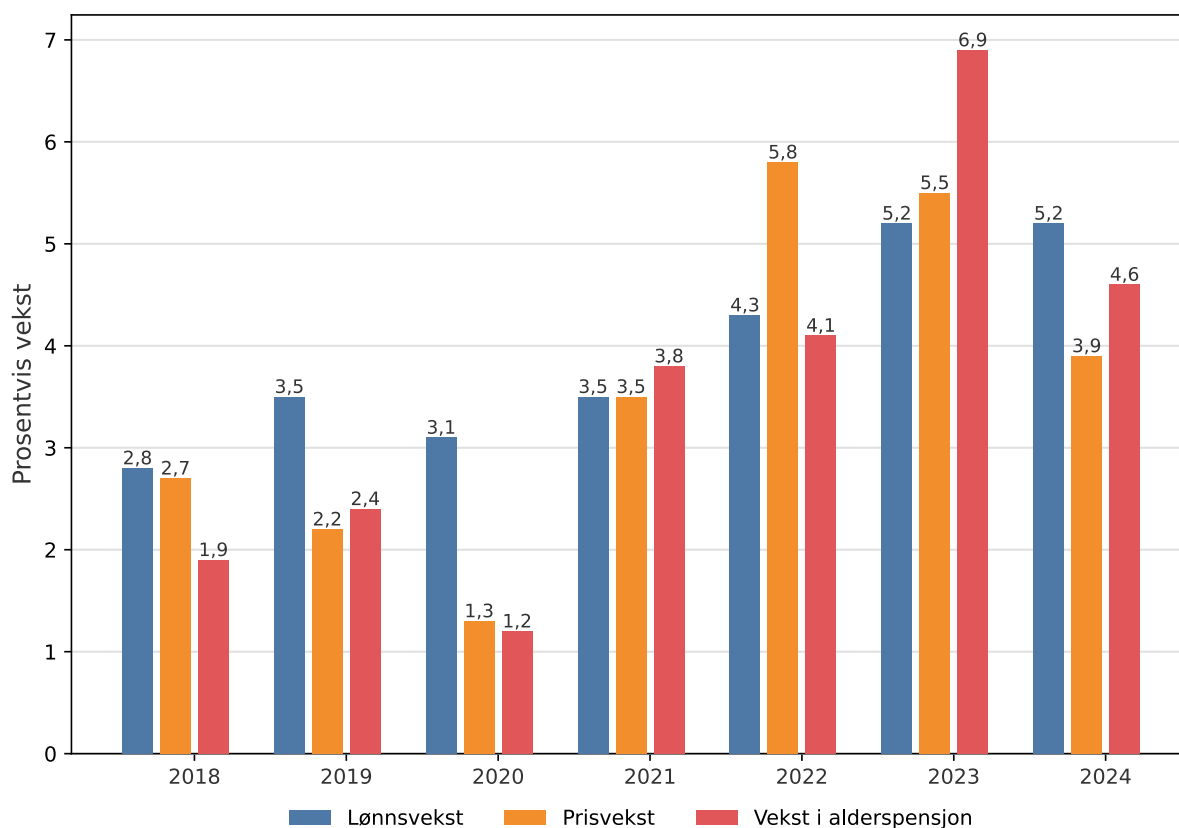
Regulering av alderspensjon fra folketrygden under utbetaling

- Før 2011 ble alderspensjon regulert i takt med lønnsveksten
- Fra 2011 til og med 2020 ble alderspensjon regulert i takt med lønnsveksten, deretter fratrukket 0,75 prosent. *Minstepensjon ble i denne perioden regulert i takt med lønnsveksten, deretter justert for effekten av levealdersjusteringen for 67-åringene i reguleringsåret. De fleste år ga dette et fratrukk på om lag 0,5 prosent, altså noe mindre underregulering enn for ordinær alderspensjon.*
- I 2021 ble alderspensjon regulert i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, men ikke høyere enn lønnsveksten
- Fra 2022 blir alderspensjon regulert i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten.

Figur 10 viser en sammenligning av den årlige lønnsveksten, prisveksten og pensjonsveksten i perioden 2018 til og med 2024. Den høye pensjonsveksten i 2023 skiller seg ut, men har en forklaring i at det ble korrigert for relativt store avvik mellom den forventede lønns- og prisveksten som ble lagt til grunn i trygdeoppgjøret i 2022, og hva den faktiske lønns- og prisveksten viste seg å bli dette året.

Den høye prisveksten i 2022 på 5,8 prosent var 2,4 prosentpoeng høyere enn hva som var forventet da trygdeoppgjøret ble gjennomført i mai 2022. Lønnsveksten ble også høyere enn forventet med 0,6 prosentpoeng. Disse avvikene ble det korrigert for i pensjonsreguleringen i 2023, noe som trakk opp pensjonsveksten i 2023. Det ga en relativt høy nominell vekst, hvor alderspensjon fra folketrygden økte med 8,54 prosent fra 1. mai, noe som ga en årsvekst på 6,91 prosent i 2023.

Figur 10: Lønnsvekst, prisvekst og pensjonsvekst. 2018 – 2024. Prosentvis endring fra fjoråret.

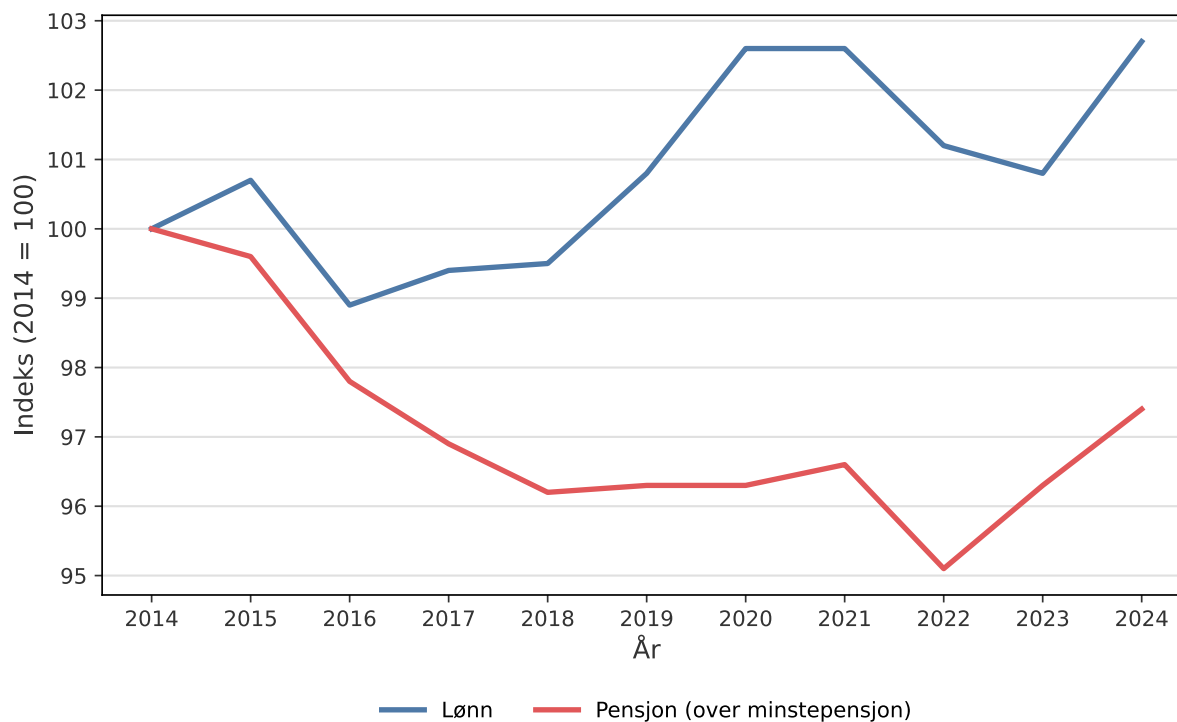

(Kilde: Meld. St. 28 (2023-2024))

Pensjonistene er inntektstapere siste 10 år

Som følge av reguleringsreglene har pensjonistene i de fleste år fått pensjonene sine underregulert, noe som har ført til en svakere inntektsutvikling enn lønnstakere har fått i gjennomsnitt.

Figur 11: Realverdien av lønn og pensjon over minstenivået 2014-2024*. Indeks 2014 = 100.

*Tallene for 2024 er basert på SSBs anslåtte lønnsvekst (5,3 prosent) og prisvekst (3,4 prosent) fra Økonomiske analyser 3/2024, som ble lagt frem 13. september 2024.

Lønnstakere har hatt en beskjeden gjennomsnittlig reallønnsvekst på 0,3 prosent per år i perioden 2014-2024. Men for pensjonistene har det vært langt verre. Til tross for en positiv realvekst i 2023 og forventninger om positiv realvekst i 2024 har det samlet sett vært negativ realvekst for pensjonister siden 2014. Realverdien av alderspensjonen fra folketrygden har gått ned med 0,3 prosent i gjennomsnitt per år de siste 10 årene. En pensjonist får dermed mindre igjen for pensjonsinntekten nå enn for ti år siden.

Gjennomsnittlig lønn og pensjon

- Gjennomsnittlig årslønn anslås til 703 800 kr i 2024. (SSBs tall for årslønn i 2023 oppjustert med forventet lønnsvekst på 5,3 prosent i 2024).
- Gjennomsnittlig alderspensjon fra folketrygden anslås til 301 400 kroner i 2024. (NAV's tall for gjennomsnittlig årlig pensjon i 2023 oppjustert med 4,58 prosent vekst i 2024).

Gjeld blant pensjonister

Andelen pensjonister med gjeld har vært økende de siste ti årene. I 2012 hadde 49,6 prosent av de 67 år eldre gjeld, mens andelen var økt til 60,7 prosent i 2022¹⁸. Se tabell 13 nedenfor.

Tabell 13: Gjeldsutvikling blant personer 67 år og eldre.

	Personer (67 år og eldre) med gjeld	Andel (67 år og eldre) med gjeld	Gjennomsnittlig gjeld i kr (67 år og eldre)	Samlet gjeld i milliarder kroner
2012	324 577	49,6 %	437 700	142
2013	351 045	52,1 %	462 300	162
2014	374 545	53,6 %	485 300	182
2015	396 439	54,9 %	506 700	201
2016	419 967	56,4 %	530 600	223
2017	439 267	57,3 %	547 900	241
2018	457 382	58,2 %	569 100	260
2019	477 397	59,3 %	587 400	280
2020	488 483	59,0 %	609 700	298
2021	508 215	59,8 %	616 700	313
2022	528 634	60,7 %	639 900	338

(Kilde: SSB, tabell 06626 og 07459)

Per 2022 var gjennomsnittlig gjeld 639 900 kroner blant dem 67 år og eldre med gjeld.

Gjelden er imidlertid ujevnt fordelt. Listen nedenfor viser hvordan gjelden fordeler seg på de 528 634 personene 67 år og eldre som hadde gjeld per 2022.

- 210 000 personer hadde en gjeld på under 100 000 kroner. (19 390 kr i gjennomsnitt)
- 128 000 personer har mellom 100 000 og 500 000 kroner i gjeld. (271 000 kr i gjennomsnitt)
- 78 000 personer har mellom 500 000 og 1 million kroner i gjeld. (727 000 kr i gjennomsnitt)
- 73 600 personer har mellom 1 og 2 millioner kroner i gjeld. (1,4 millioner kr i gjennomsnitt)
- 38 700 personer har 2 millioner kroner i gjeld eller mer (3,6 millioner kr i gjennomsnitt.)

Et stigende rentenivå de siste par årene gir en høyere økonomisk belastning for alderspensjonister med gjeld enn tidligere.

¹⁸ Tallene er basert på skattestatistikk, og 2022 er nyeste tall tilgjengelig fra SSB.

Minstepensjon og garantipensjon

Tabell 14: Minstepensjon og garantipensjon per 1. mai 2024

Minstepensjon:	Per 1. mai 2024	Garantipensjon:	Per 1. mai 2024
Lav sats	192 984 kr	Ordinær sats	216 226 kr
Ordinær sats	223 358 kr	Høy sats	233 746 kr
Høy sats	235 039 kr		
Enslig	264 134 kr		
Forsørger ektefelle over 60 år	365 847 kr		

- **Minstepensjon «lav sats»** gjelder dersom man er gift eller samboer, og ektefellen også mottar alderspensjon eller AFP fra offentlig sektor.
- **Minstepensjon «ordinær sats»** gjelder dersom man er gift eller har samboer, og ektefellen mottar uføretrygd. Eller dersom ektefellen ikke får alderspensjon eller uføretrygd, *men* har en årlig inntekt over 248 056 kr (2 G). Samlet pensjon for deg og ektefellen skal være minst 2 ganger «ordinær sats».
- **Minstepensjon «høy sats»** gjelder dersom man er gift eller har samboer, og ektefellen har inntekt under 248 056 (2 G), og ikke mottar uføretrygd, alderspensjon eller AFP fra offentlig sektor.
- **Minstepensjon «enslig»** gis til aleneboende. Gjelder også ektefeller som ikke bor sammen, for eksempel om en har langtidsopphold på institusjon eller sykehjem.
- **Garantipensjon «ordinær sats»** gis som hovedregel til de som er gift eller har samboer.
- **Garantipensjon «høy sats»** gis som hovedregel til enslige.

NB! Du må ha minst 40 års trygdetid for å ha rett til full minstepensjon eller full garantipensjon. Trygdetid er som regel lik botid i Norge fra du fyller 16 år og frem til det året du fyller 66 år. Har man ikke full trygdetid vil man få en avkortet minstepensjon eller garantipensjon.

(Kilde: NAV)

Om minstepensjon og garantipensjon

«Minstepensjon» er et minimumsnivå på alderspensjon fra folketrygden som inngår i det «gamle» pensjonsregelverket og gjelder for personer født i 1953 eller tidligere. Man må riktignok ha 40 års trygdetid for å få full minstepensjon.

Personer født i årene 1954 til og med 1962 opptjener alderspensjon delvis etter «gammelt» og delvis «nytt» regelverk. Disse årskullene kan derfor motta minstepensjon for den delen av pensjonen som beregnes etter gammelt regelverk.

Personer født i 1963 og senere har kun pensjon opptjent etter nytt regelverk. Her inngår ikke minstepensjon, men et minstenivå som kalles «garantipensjon».

Det er en viktig forskjell mellom minstepensjon og garantipensjon.

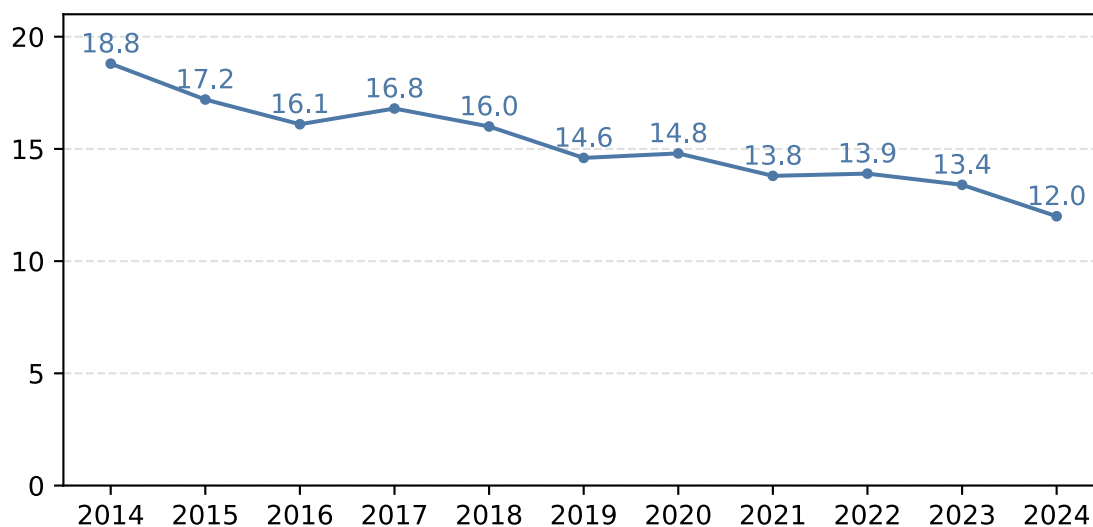
Minstepensjon er et årlig pensjonsbeløp som gis dersom man har opptjent en pensjon som ikke overstiger et visst nivå. I stedet for å få den lavere pensjonen man har opptjent vil man løftes opp til minstepensjon. Mange kan ha jobbet i mange år, men allikevel ikke ha en pensjonsopptjening som overstiger minstepensjon.

Garantipensjon er på den annen side et «gulv» hvor man vil få dette beløpet dersom man ikke har noe pensjongivende inntekt gjennom livet. Dersom man har hatt pensjongivende inntekt, slik som lønn, vil man tjene opp «inntektpensjon» som kommer i tillegg til garantipensjonen. De aller fleste mottakere av garantipensjon vil derfor motta mer enn kun garantipensjon, siden de har inntektpensjon i tillegg. Mens for minstepensjonister etter gammelt regelverk vil minstepensjonen utgjøre hele pensjonen fra folketrygden.

I juni 2024 mottok 12,0 prosent av alderspensjonistene minstepensjon. Det er en nedgang fra 13,4 prosent et år tidligere. Det var 126 219 minstepensjonister, hvorav 105 052 kvinner (83,2 %) og 21 167 menn (16,8 %). (kilde: NAV).

Andelen minstepensjonister har vært fallende de siste ti årene. I 2014 mottok 18,8 prosent av alderspensjonistene minstepensjon, mens i 2024 er andelen 12 prosent.

Figur 12: Andel med minstepensjon. Tall per juni hvert år.

(Kilde: NAV, juni 2024.)

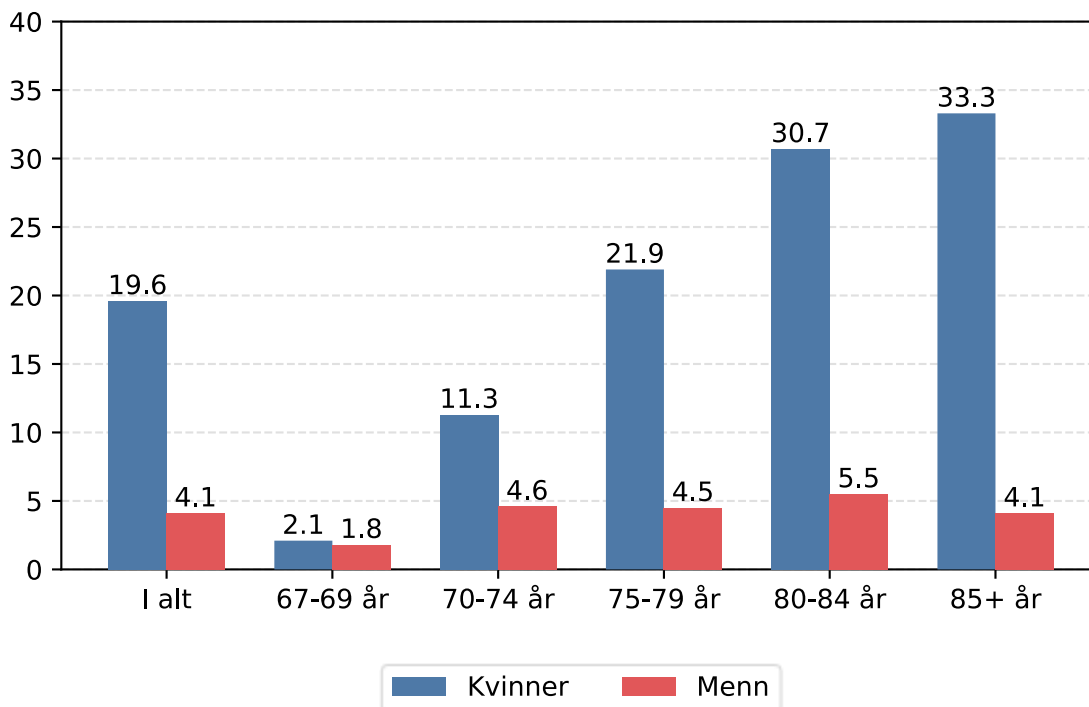
Andelen pensjonister med minstepensjon er ujevnt fordelt med hensyn på kjønn og alder. Det er langt flere kvinner som mottar minstepensjon enn menn. 19,6 prosent av kvinnelige pensjonister mottar minstepensjon per juni 2024, mens blant menn er det kun 4,1 prosent.

Som vist i figur 13 er andelen kvinnelige minstepensjonister høyest i de eldre aldersgruppene. Det er kun 2 prosent i gruppen 67- 69 år, og hele 33 prosent i gruppen 85 år og eldre.¹⁹ For menn er andelen

¹⁹ NAV har per juni 2024 rettet en teknisk feil, hvor de tidligere har oppgitt en for høy andel minstepensjonister i gruppen 85 år og eldre tidligere. I vår rapport fra i fjor oppga vi derfor en for høy andel minstepensjonister i denne aldersgruppen.

minstepensjonister jevnere fordelt over de ulike aldersgruppene, men også her er andelen lavest for den yngste gruppen av pensjonistene.

Figur 13: Prosentandel av pensjonister med minstepensjon etter kjønn og alder. Per juni 2024.

(Kilde: NAV, juni 2024).

Minstepensjon for enslige

Minstepensjon for enslige (med opptjening etter «gammelt» regelverk) er 264 134 kroner per 1. mai 2024. Minstepensjon under utbetaling øker, etter gjeldende regler fra 2022, med samme prosent som øvrig alderspensjon. Det vil si at pensjonen oppreguleres i takt med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. I de første årene etter pensjonsreformen ble innført fra 2011 hadde minstepensjon en noe gunstigere oppregulering enn øvrig pensjon, med et fratrekk fra lønnsveksten på om lag 0,5 prosent, mens ordinær pensjon hadde et fratrekk på 0,75 prosent.

Den årlige satsen for minstepensjon for enslige har økt med 25 000 kroner utover den årlige oppreguleringen i perioden 2016 og frem til 2024. Dette har skjedd som følge av ulike politiske flertall på Stortinget som har gått inn for å øke satsen.

Tabell 15: Ekstraordinære økninger av minstepensjon for enslige

Beløp	Gitt med virkning fra
4 000 kroner	1. september 2016
4 000 kroner	1. september 2017
4 000 kroner	1. september 2019
4 000 kroner	1. mai 2020 (utbetalt fra mai 2021)
5 000 kroner	1. juli 2021
4 000 kroner	1. januar 2023

Uten de ekstra økningene i minstepensjonen for enslige, som er gitt siden 2016, ville satsen per 1. mai 2024 vært 234 802 kroner. Det tilsvarer om lag 29 300 kroner mindre enn den gjeldende satsen.

Som et resultat av disse økningene har enslige minstepensjonister hatt en høyere prosentvis vekst i pensjonen enn både lønsmottakere og andre pensjonister. Til tross for dette er de fortsatt en økonomisk utsatt gruppe, med svært lave inntekter sammenlignet med resten av befolkningen.

I Hurdalsplattformen har regjeringen uttalt at de ønsker å øke minstepensjonen. Likevel fremgår det av regjeringens Stortingsmelding nr. 6, *Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil* (side 16), at de nåværende nivåene for minsteytelsene bør videreføres. Som følge av pensjonsforliket av 29. februar 2024 støtter flertallet på Stortinget at minsteytelsene skal justeres i takt med lønnsveksten før uttak av pensjon, og med lik oppregulering som øvrig pensjon etter at pensjonsutbetalingen har startet.

Enslige minstepensjonister er overrepresentert i lavinntektsstatistikken, og uten ekstra økninger vil inntektsforskjellene mellom lønnstakere og minstepensjonister øke mer enn vi har sett de siste årene. At minsteytelsene kun skal justeres i takt med lønnsveksten *før uttak*, gir ingen forbedring for dem som allerede mottar minstepensjon i dag, og samtidig kun marginale forbedringer for dem med få år igjen til pensjonsalder.

- Andelen aleneboende minstepensjonister med lavinntekt var 77,6 prosent i 2022²⁰ (kilde: SSB). Det vil si at de hadde en samlet inntekt under fattigdomsgrensen (EU60-nivå).

Hvem lever under fattigdomsgrensen?

SSB definerer husholdninger med en inntekt på 60 prosent eller mindre av medianinntekten etter skatt som å ha «lavinntekt». Denne lavinntektsgrensen blir gjerne omtalt som «fattigdomsgrensen», eller «EUs fattigdomsgrense».

SSB beregner grensen basert på tall fra skatteoppgjøret. 2022-tallene er de nyeste tallene som er tilgjengelig. Vi estimerer nivået på fattigdomsgrensen per 1. mai 2024 ved å oppjustere 2022-tallene i takt med lønnsveksten i 2023, og forventet lønnsvekst i 2024, og måler nivået i antall grunnbeløp (G). Det gir følgende fattigdomsgrense for Norge:

Tabell 16: Fattigdomsgrensen per 1. mai 2024. Årlig beløp.

Enslig	Samboer/gift (per person)
297 350 kroner	223 050 kroner

(Kilde: SSB, tabell 09593, Revidert nasjonalbudsjett 2024 og egne beregninger)

Fattigdomsgrensen er basert på inntekt etter at skatten er trukket fra. Som enslig må man altså ha en nettoinntekt som overstiger 297 350 kroner, dersom man skal ha en inntekt over fattigdomsgrensen.

Det er viktig å være klar over at selv om fattigdomsgrensen iblant kalles EUs fattigdomsgrense, så benyttes det en metode som ser på inntektsnivået i det enkelte land, slik at nivået på

²⁰ Tallene er basert på skattestatistikk, og 2022 er nyeste tall tilgjengelig fra SSB.

fattigdomsgrensen for Norge er en annen enn i for eksempel Sverige. Fattigdomsgrensen sier noe om man er «fattig» sammenlignet med resten av befolkningen i landet man bor i. Andre land med lavere inntektsnivåer enn Norge har derfor en lavere fattigdomsgrense målt i kroner.

Lavinntektsgrensen er som nevnt definert å ligge på 60 prosent av medianinntekten, det vil si et godt stykke under medianinntekten. Medianinntekten er den «midterste» inntekten i befolkningen, det vil si at den ene halvparten av befolkningen har en høyere inntekt enn medianen, og den andre halvparten har en lavere inntekt enn medianen.

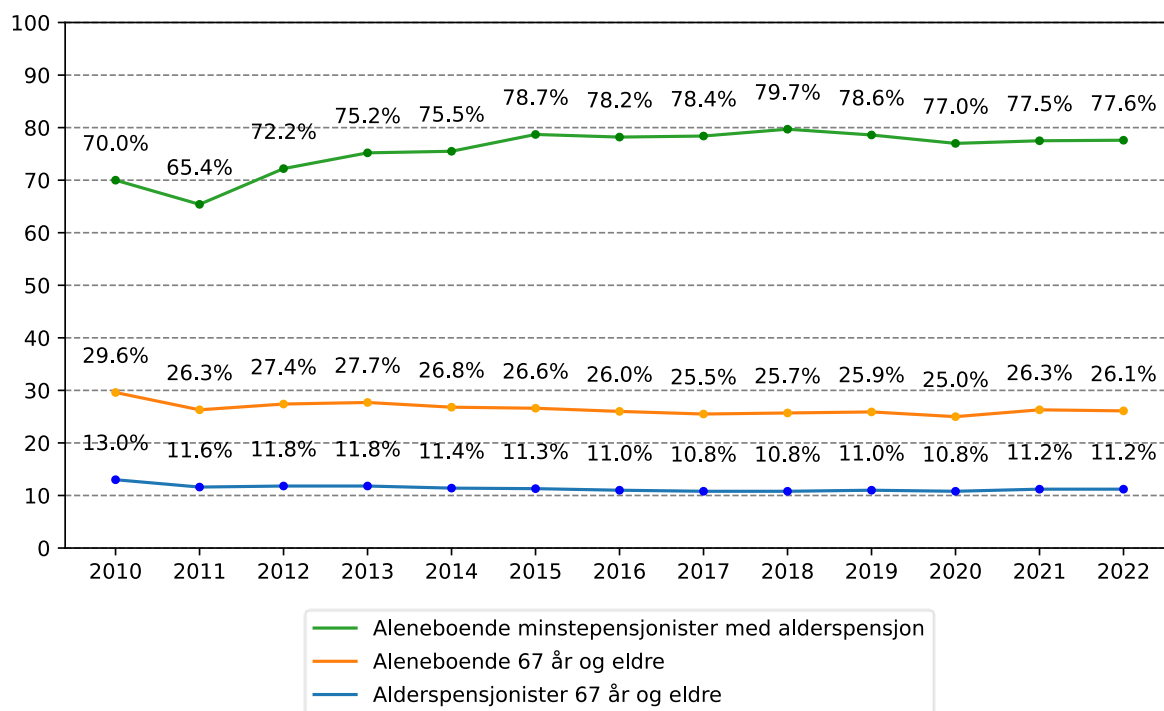
Tall fra SSB viser at 12,7 prosent av den norske befolkningen hadde en inntekt under fattigdomsgrensen i 2022. Blant alderspensjonister 67 år og eldre gjaldt dette 11,2 prosent, til sammen 96 205 personer. Av disse var 42 710 personer aleneboende minstepensjonister (med alderspensjon). Andelen aleneboende minstepensjonister med en inntekt under fattigdomsgrensen var hele 77,6 prosent. Minstepensjonen enslige mottar fra folketrygden ligger per 1.5.2024 om lag 33 000 kroner under fattigdomsgrensen²¹. De enslige minstepensjonistene som har en inntekt som overstiger fattigdomsgrensen har dermed andre inntekter i tillegg til minstepensjonen fra folketrygden.

Figur 14 viser utviklingen i andelen med en inntekt under fattigdomsgrensen i perioden 2010 – 2022. Utviklingen har vært relativt flat. Til tross for flere ekstraordinære økninger av minstepensjon for enslige siden 2016²², har ikke dette vært tilstrekkelig til å vesentlige endre andelen enslige minstepensjonister med en inntekt under fattigdomsgrensen. Minstepensjon under utbetaling reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, som i de fleste år vil ligge noe under lønnsveksten. Fattigdomsgrensen er imidlertid forventet å øke hvert år om lag i takt med lønnsutviklingen i samfunnet. Det bidrar til å øke gapet mellom minstepensjonen for enslige og fattigdomsgrensen, med mindre det gis ekstraordinære løft av minstepensjon utover den ordinære oppreguleringen.

²¹ Minstepensjon for enslige født i 1953 eller tidligere er 264 134 kroner pr. 1.5.2024.

²² Se tabell 15.

Figur 14. Andel med lavinntekt. EU-skala 60 prosent.

(Kilde: SSB, tabell 12599)

Minstepensjon for pensjonister i parforhold

Minstepensjon for gifte/samboende gis etter lav sats, og er 192 984 kroner per år fra 1. mai 2024. Det var 33 642 personer som mottok denne minstepensjonen per mars 2024²³.

Selv om denne minstepensjonen ligger om lag 71 000 kroner lavere per år enn ensliges minstepensjon, er det enslige som er overrepresentert i statistikken over andel med inntekt under fattigdomsgrensen. Det skyldes at de som er gifte/samboende som regel har en ektefelle/samboer med en større pensjon, noe som gjør at husholdningen samlet sett har en inntekt over fattigdomsgrensen.

Det er også en egen garanti om at gifte/samboende pensjonister skal ha en samlet pensjon på minst 2 ganger minstepensjon etter «ordinær» sats, som er 223 358 kroner per person. (Det forutsetter at begge har full trygdetid, og er født i 1953 eller tidligere.) Denne garantien sikrer at samlet husholdningsinntekt for samboende pensjonister som regel overstiger fattigdomsgrensen. Vi anslår fattigdomsgrensen å være 223 050 kroner per person i en parhusholdning, pr. 1. mai 2024.

En annen årsak til at færre minstepensjonister i parforhold defineres som å leve med lavinntekt skyldes at i en to-personhusholdning får den første voksne en «forbruksvekt» lik 1,0, mens den andre voksne vektet med kun 0,5 (barn har vekt 0,3). Et par trenger dermed ikke dobbelt så høy inntekt

²³ Kilde: NAV

som en enslig, men bare 1,5 ganger så høy inntekt som én enslig for å komme over lavinntektsgrensen. Årsaken er at det forventes stordriftsfordeler ved å bo to sammen. Vektingen av den andre voksne med EU-skalaen er imidlertid lavere enn andre skalaer. OECD-skalaen benytter en vekting av den andre voksne på 0,7. Mens garantipensjon for gifte/samboende er på 92,5 prosent av garantipensjonen for aleneboende, noe som implisitt indikerer en langt høyere vekting enn 0,5. Når svært få pensjonistpar defineres med lavinntekt kan altså noe skyldes den lave vekting av den ene voksne i parforholdet når man benytter EU-skalaen. Det kan bidra til å underdrive lavinntektsutfordringene blant pensjonistpar i statistikken.

Store forskjeller på minsteytelser for gifte og samboende pensjonister på tvers av årskull

Forskjellene i minsteytelser i «gammelt» og «nytt» pensjonsregelverk skaper store inntektsforskjeller avhengig av når man er født. Personer født i 1953 eller tidligere har rett på minstepensjon etter «gammelt» regelverk. Minsteytelsen er 192 984 kroner per 1. mai 2024. Personer født i 1963 og senere er omfattet av «nytt» regelverk. Etter «nytt» regelverk gis en garantipensjon på 216 226 kroner, altså en betydelig høyere minsteytelse. I tillegg vil de aller fleste omfattet av nytt regelverk ha opptjening av inntektpensjon som kommer i tillegg til garantipensjonen. Ifølge NAV hadde 99,7 prosent av alle alderspensjonister født i 1954 eller senere inntektpensjon, per juni 2023, noe som betyr at så godt som alle i disse aldersgruppene har hatt minst ett år med pensjonsopptjening. Det vil si at alle disse også er sikret en høyere samlet pensjon enn bare garantipensjonsbeløpet, *gitt full trygdetid*. Differansen mellom «minstepensjonister i parforhold» med opptjening etter gamle og nye regler er derfor i realiteten enda større enn hva differansen i satsene isolert sett indikerer.

De som er født i 1963 og senere har ikke per 2024 nådd pensjonsalder ennå. Personer født i årene 1954 til 1962 har imidlertid en kombinasjon av «gamle» og «nye» pensjonsregler.

En løsning for å likestille minsteytelsene etter gammelt og nytt pensjonsregelverk kan være å fjerne «lav sats», og at alle som i dag er på denne satsen får minste pensjonsnivå etter ordinær sats. Denne satsen ligger per 1. mai 2024 på 223 358 kroner. Det er noe over garantipensjon ordinær sats, men den bør også ligge noe over, da de med garantipensjon som nevnt mottar inntektpensjon i tillegg. Dette vil sikre en bedre likebehandling av inntektsnivået for gifte/samboende pensjonister uavhengig av hvilket år man er født.

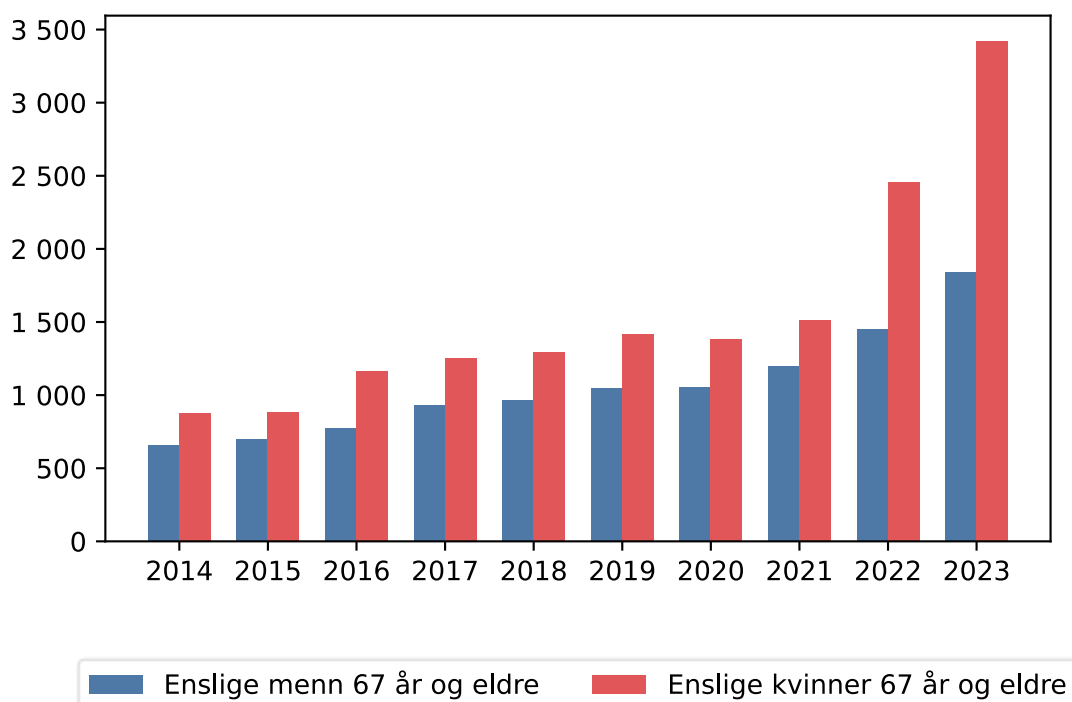
Garantipensjon for enslige er lavere enn minstepensjon

Garantipensjonen for enslige ligger i 2024 om lag 30 000 kroner lavere enn minstepensjon for enslige. Selv om årskullene omfattet av garantipensjon vil få inntektpensjon i tillegg, vil enkelte aleneboende pensjonsmottakere med lav pensjonsopptjening i fremtiden kunne ende opp med en samlet pensjon som ligger under dagens minstepensjon. En løsning for å unngå dette kan være å videreføre minstepensjon også i det nye pensjonsregelverket, som et supplement til garantipensjon.

Sosialhjelpsmottakere

Det har de seneste årene vært en økende andel sosialhjelpsmottakere blant gruppen 67 år og eldre. Veksten har vært betydelig i 2022 og 2023, spesielt for enslige kvinner. Se figur 15. Ifølge SSB har høy prisvekst og høye utgifter til livsopphold, samt flyktningstrømmer fra Ukraina hatt stor påvirkning på økningen av antallet sosialhjelpsmottakere. Blant sosialhjelpsmottakerne over 67 år har om lag 2 av 3 innvandret til Norge. Gjennomsnittlig sosialhjelp for enslige menn, 67 år og eldre, var 8 491 kroner per måned i 2023, og 10 747 kroner for kvinner.²⁴

Figur 15: Enslige sosialhjelpsmottakere over 67 år. Antall mottakere pr. 31.12, 2014-2023.

(Kilde: SSB, tabell 08858)

Mottakere av supplerende stønad over 67 år

Personer over 67 år med kort botid i Norge kan søke om supplerende stønad hos NAV. Det skal sikre en inntekt til personer med lav eller ingen pensjon, som følge av kort botid i Norge. Inntekten er strengt behovsprøvd, og for å kvalifisere til stønaden må samlet inntekt for mottakeren og eventuell samboer eller ektefelle være mindre enn satsen for garantipensjon. Samtidig må samlet formue for mottaker og samboer eller ektefelle være under 62 014 kroner, (0,5 G) for at man skal få stønad.²⁵

Per juni 2024 var det 2 887 mottakere av supplerende stønad. 1 769 kvinner og 1 118 menn.

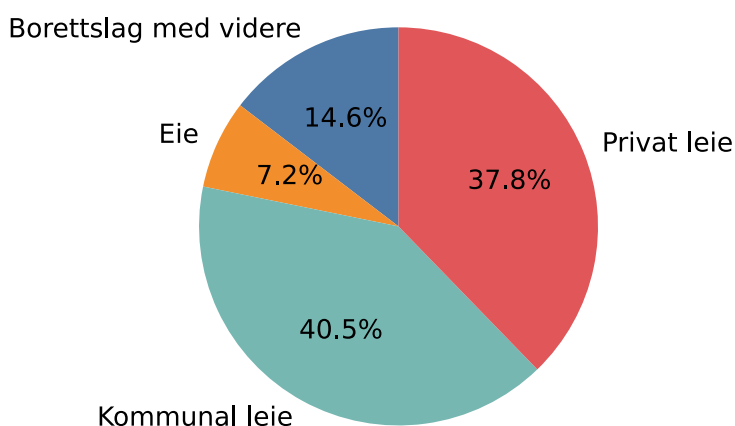
²⁴ (Kilde: SSB, tabell 08856)

²⁵ Kilde: NAV

Bostøttemottakere blant pensjonister

Noen pensjonister med lav inntekt kan få innvilget bostøtte. Bostøtte er en økonomisk støtteordning for personer med lav inntekt og høye bostøttegifter. Det er en behovsprøvd ordning som man må søke om hos Husbanken, eller gjennom kommunen man bor i. Bostøtten utbetales månedlig. I perioden januar til og med august 2024 hadde 18 491 husstander i aldersgruppen 67 år og eldre mottatt bostøtte i minst én måned. Gjennomsnittlig inntekt blant mottakerne er 18 856 kroner i måneden, og en månedlig bostøtte på 8 965 kroner. Gjennomsnittlig bostøtte per måned var 2 004 kroner. Blant mottakerne 67 år og eldre leier 78,3 prosent bolig, enten privat eller kommunalt, se figur 16.

Figur 16: Eierforhold for bostøttemottakere 67 år og eldre. 2024.

(Kilde: Husbanken)

I perioden desember 2021 og frem til april 2024 var det et midlertidig regelverk som førte til at flere fikk bostøtte, og mange fikk mer enn de ellers ville fått. Det ble blant annet gitt en egen strømstøtte til bostøttemottakere i diverse måneder i 2021 til og med mars 2024, se tabell 17. For husstander med mer enn 1 person kom ytterligere 150 kroner per måned, utover det som kommer frem av tabellen. (kilde: Husbanken).

Tabell 17: Ekstra strømstøtte til bostøttemottakere 2021-2024. Beløp i kr per måned.

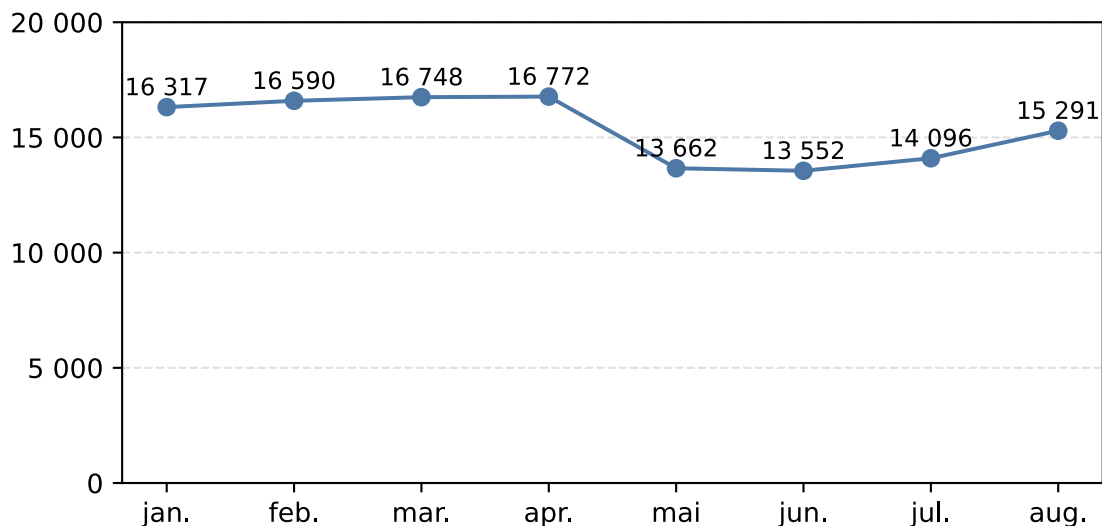
	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	November	Desember
2021	-	-	-	-	-	-	-	1 500
2022	1 500	2 500	2 500	1 000	1 000	1 000	2 000	2 500
2023	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	-	1 000	1 500
2024	1 000	1 000	1 000	-	-	-	-	-

(Kilde: Husbanken)

Figur 17 viser utviklingen i antall mottakere av bostøtte i 2024. Da det midlertidige regelverket opphørte ble det en nedgang i antall bostøttemottakere på over 3 000 personer, 67 år og eldre, fra april 2024 til mai 2024. Senere har antallet mottakere økt noe. Økningen har skjedd som følge av at en del andre minsteytelser i folketrygden økte for mottakere av uføretrygd og AAP, og et vedtak om at ingen skulle tape bostøtte på endringen. Dermed ble det en tilpasning av satsene for alle

bostøttemottakere, også de som ikke var omfattet av økte minsteytelse i folketrygden. Det har isolert sett gitt en økning i antallet mottakere av bostøtte over 67 år i august 2024.

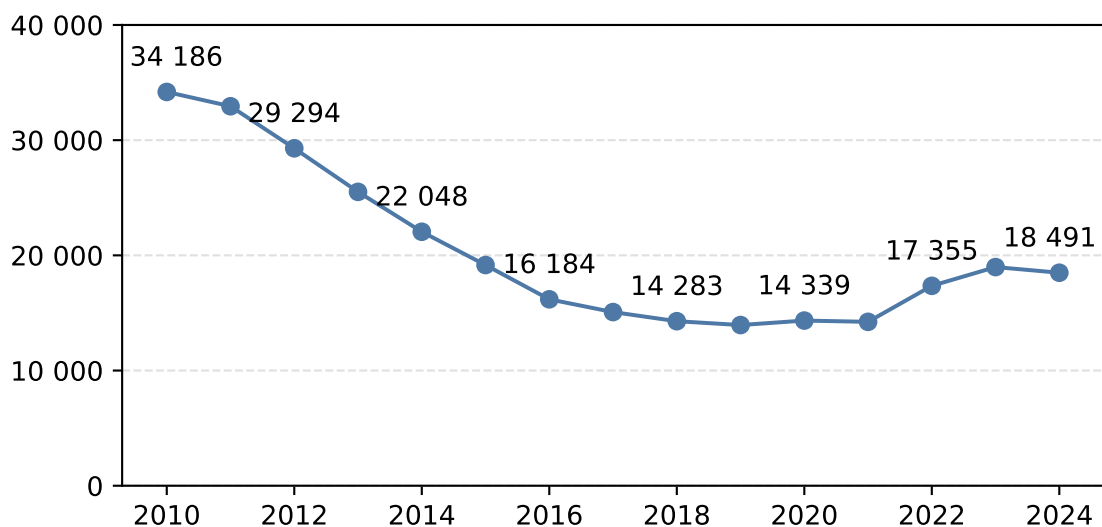
Figur 17: Antall husstander som mottar bostøtte per måned i 2024. 67 år og eldre.

(Kilde: Husbanken)

Figur 18 viser en betydelig reduksjon i antall personer over 67 år som mottar bostøtte over tid. I 2010 var det 34 186 husstander som mottok bostøtte, mens tallet i 2021 hadde falt til kun 14 227. De siste årene har antallet mottakere økt noe, som en konsekvens av det midlertidige regelverket som var i kraft frem til april 2024.

Figur 18: Antall husstander som har mottatt bostøtte per år. 2010 - 2024. 67 år og eldre.

(Kilde: Husbanken)

Enslige minstepensjonister med høye boutgifter som mottar bostøtte har opplevd å miste bostøtte når minstepensjonen fra folketrygden har økt. Det er en utfordring dersom de med svakest økonomi ikke får et reelt løft når minstepensjonen øker, som følge av en tilsvarende reduksjon i bostøtten. Et unntak var i 2019, da Stortinget vedtok at minste pensjonsnivå for enslige skulle økes med 4 000 kroner fra 1. september 2019, og samtidig vedtok at bostøtteregelverket skulle tilpasses slik at denne økningen ikke medførte redusert bostøtte for de berørte pensjonistene.

En annen utfordring med bostøtten er at det kan være personer med dårlig økonomi og høye boutgifter som ikke er kjent med ordningen og derfor ikke har søkt. Hvor mange dette eventuelt gjelder kjenner vi ikke til.

Fafo skriver i en rapport fra 2011: *Bostøtten er en rettighetsordning, der husholdninger som tilfredsstillende visse kriterier, har rett til stønaden. Det er likevel grunn til å tro at det er et underforbruk av bostøtte. Brukerne må være orientert om at ordningen er aktuell for dem, og de må ta initiativ til å søke.*²⁶

Etterlattepensjon – gjenlevendefordel reguleres ikke fra 2024

Som etterlatt kan man få et tillegg til alderspensjonen sin fra folketrygden, en såkalt *gjenlevendefordel*. Man «arver» deler av den avdøde ektefellens pensjon, dersom det gir høyere pensjon enn den man har tjent opp selv. Ordningen bidrar til å redusere inntektsfallet når den ene ektefellen faller fra, og det er i hovedsak kvinner som mottar pensjon med gjenlevendefordel.

Tall fra Arbeids- og velferdsdirektoratet viser at om lag 107 000 av de etterlatte alderspensjonistene får høyere pensjon som følge av at alderspensjonen blir beregnet etter særregler for etterlatte. Av disse er 95 prosent kvinner.

Gjenlevendefordelen er kun en del av det «gamle» pensjonsregelverket, som gjelder fullt ut årskull født i 1953 og tidligere, samt delvis for årskullene født fra 1954 til og med 1962.

Hovedregelen er at man som etterlatt kan få en tilleggspensjon beregnet med 55 prosent av summen av egen og avdød ektefelle/samboers tilleggspensjon, dersom det gir en høyere tilleggspensjon enn den man har tjent opp selv.

Man kan også «arve» avdød ektefelles trygdetid, dersom denne er lenger enn trygdetiden den gjenlevende ektefellen har selv. Dersom for eksempel den ene ektefelle har 40 års trygdetid, og den andre ektefellen har 30 års trygdetid, så vil den med kortest trygdetid få endret sin trygdetid til 40 år, dersom ektefellen dør. Det kan gi en høyere grunnpensjon, eller eventuelt en høyere minstepensjon enn om pensjonen var beregnet med egen trygdetid.

²⁶ Kilde: Fafo, Nova, *Den norske bostøtten, Effekter av en reform*, 2011.

Forenklet eksempel på gjenlevendefordel:

Per har tilleggspensjon på 200 000 kroner, og Kari har tilleggspensjon på 100 000 kroner.

Dersom Per dør vil Karis tilleggspensjon bli 55 prosent x (200 000 kr + 100 000 kr) = 165 000 kroner. Kari får dermed en høyere tilleggspensjon.

Men dersom Kari dør først, vil ikke Per få økt tilleggspensjon, siden han har en egenopptjent tilleggspensjon på 200 000 kroner, som er høyere enn 165 000 kroner.

- Fra 2024 oppreguleres ikke lenger gjenlevendefordelen årlig for personer født i 1944 eller senere. Denne delen av pensjonen holdes utenom når pensjonen øker fra 1. mai hvert år.
- Det er ingen særregler for etterlatte i alderspensjonen for personer født i 1963 og senere. Gjenlevendefordelen er fjernet.

SSB skriver i artikkelen, *Minstepensjonister i parforhold*, at gjenlevendeordningene for alderspensjonister bidrar til at flere av minstepensjonistene i parforhold får en inntekt over lavinntekt når de blir aleneboende. SSB skriver avslutningsvis i artikkelen: *Tilleggene i alderspensjonen for gjenlevende gir etter dagens regelverk også en betydelig økning i alderspensjon, noe som ser ut til å løfte flere av de med minste pensjonsnivå over lavinntektsgrensen. I tillegg har mange som går fra parhusholdning til å bli aleneboende en formue som kan bidra til å bedre de økonomiske levekårene.*

Pensjonistforbundet er svært kritiske til at gjenlevendefordelene ikke lenger oppreguleres hvert år. Det svekker kjøpekraftsutviklingen til mottakerne, som får en svakere inntektsvekst enn andre pensjonister. Vi mener det bør videreføres en form for gjenlevendefordel også for personer med alderspensjon opptjent etter nytt regelverk (kapittel 20 i folketrygdloven). Som SSB skriver bidrar gjenlevendefordelen til å sikre at flere løftes over lavinntektsgrensen. Dersom det ikke videreføres en gjenlevendefordel vil flere, og særlig kvinner, kunne ende opp med en inntekt under fattigdomsgrensen. Dette vil bidra til å øke de økonomiske kjønnsforskjellene blant pensjonister.

Skatt

Tabellene nedenfor viser hvordan skatteprosenten har endret seg i perioden fra 2018 til 2024, for noen forskjellige pensjonsinntekter. Pensjonene er oppregulert i takt med den årlige veksten i alderspensjon fra folketrygden under utbetaling. Skattesystemet kan enten forsterke eller motvirke kjøpekraftsutviklingen. Dersom skatteprosenten fra et år til det neste øker, vil skattesystemet redusere kjøpekraften, mens en reduksjon i skatteprosenten vil øke kjøpekraften av pensjonen. Tabellene nedenfor viser at skatteprosentene de siste syv årene har gått noe ned for de laveste pensjonsinntektene, mens for de midlere og høyere pensjonsinntektene har skatteprosenten økt noe i denne perioden. Pensjonister har et særskilt skattefradrag som sikrer at minstepensjonister uten andre inntekter ikke betaler inntektsskatt. Endringen fra 2023 til 2024 innebærer en reduksjon på 0,1 prosentpoeng for pensjonsinntekter opp til om lag 650 000 kr.

Tabell 18: Utvikling i skatteprosent for pensjon som var 220 000 kroner, før skatt, i 2018

	Pensjon	Pensjonsvekst	Skatt	Skatteprosent
2018	220 000	-	8 399	3,8
2019	225 280	2,4 %	8 353	3,7
2020	228 434	1,4 %	7 670	3,4
2021	237 114	3,8 %	6 875	2,9
2022	246 836	4,1 %	7 655	3,1
2023	263 868	6,9 %	6 160	2,3
2024	276 006	4,6 %	6 152	2,2

Tabell 19: Utvikling i skatteprosent for pensjon som var 250 000 kroner, før skatt, i 2018

	Pensjon	Pensjonsvekst	Skatt	Skatteprosent
2018	250 000	-	19 930	8,0
2019	256 000	2,4 %	20 105	7,9
2020	259 584	1,4 %	19 898	7,7
2021	269 448	3,8 %	21 588	8,0
2022	280 495	4,1 %	23 259	8,3
2023	299 849	6,9 %	23 008	7,7
2024	313 642	4,6 %	23 755	7,6

Tabell 20: Utvikling i skatteprosent for pensjon som var 350 000 kroner, før skatt, i 2018

	Pensjon	Pensjonsvekst	Skatt	Skatteprosent
2018	350 000	-	59 850	17,1
2019	358 400	2,4 %	60 945	17,0
2020	363 418	1,4 %	62 091	17,1
2021	377 228	3,8 %	65 989	17,5
2022	392 694	4,1 %	68 897	17,5
2023	419 790	6,9 %	75 402	18,0
2024	439 100	4,6 %	78 637	17,9

Tabell 21: Utvikling i skatteprosent for pensjon som var 400 000 kroner, før skatt, i 2018

	Pensjon	Pensjonsvekst	Skatt	Skatteprosent
2018	400 000	-	78 550	19,6
2019	409 600	2,4 %	80 044	19,5
2020	415 334	1,4 %	81 456	19,6
2021	431 117	3,8 %	85 983	19,9
2022	448 793	4,1 %	89 711	20,0
2023	479 760	6,9 %	97 652	20,4
2024	501 829	4,6 %	101 910	20,3

Tabell 22: Utvikling i skatteprosent for pensjon som var 500 000 kroner, før skatt, i 2018

	Pensjon	Pensjonsvekst	Skatt	Skatteprosent
2018	500 000	-	115 950	23,2
2019	512 000	2,4 %	118 238	23,1
2020	519 168	1,4 %	120 186	23,1
2021	538 896	3,8 %	125 968	23,4
2022	560 991	4,1 %	131 338	23,4
2023	599 700	6,9 %	140 227	23,4
2024	627 286	4,6 %	146 423	23,3

Tabell 23: Utvikling i skatteprosent for pensjon som var 600 000 kroner, før skatt, i 2018

	Pensjon	Pensjonsvekst	Skatt	Skatteprosent
2018	600 000	-	150 009	25,0
2019	614 400	2,40 %	152 189	24,8
2020	623 002	1,40 %	155 185	24,9
2021	646 676	3,80 %	160 938	24,9
2022	673 189	4,10 %	169 935	25,2
2023	719 639	6,90 %	184 814	25,7
2024	752 743	4,6 %	193 385	25,7

Formuesskatt

En relativt høy andel pensjonister betaler formuesskatt. De nyeste tallene fra SSB er fra 2022, og som det kommer frem av tabell 24 betalte 28,3 prosent av personer 67 år og eldre formuesskatt.

Tabell 24: Andel som betaler formuesskatt i ulike aldersgrupper pr. 2022.

	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-66 år	67 år og eldre
Andel	2,0 %	4,8 %	11,4 %	22,7 %	28,3 %

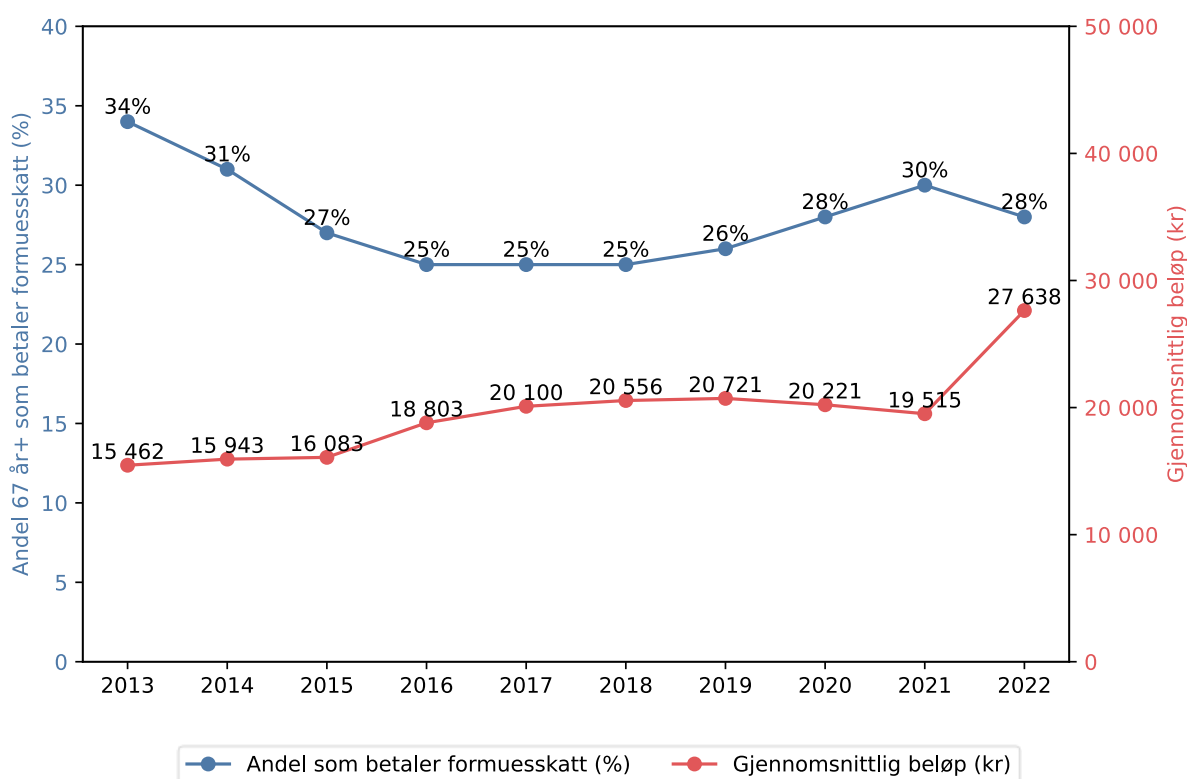
(Kilde: SSB, tabell 05802)

Gjennomsnittlig beløp som ble betalt i formuesskatt økte relativt mye fra 19 515 kroner i 2021 til 27 638 kroner i 2022 for gruppen 67 år og eldre, se figur 19. Økningen skyldes en rekke endringer av

formuesskatten fra 2021 til 2022. Den generelle formuesskattesatsen økte fra 0,85 % til 0,95 %. Det ble innført en ny sats på 1,1 % for den delen av formue som overstiger 20 millioner kroner. Bunnfradraget økte fra 1,5 millioner kroner til 1,7 millioner kroner. Det ble innført en høyere verdsettelse av primærboliger med høy verdi. Den delen av boligen som overstiger 10 millioner kroner verdsettes med 50 prosent mot tidligere 25 prosent av beregnet markedsverdi. Samtidig ble aksjer og driftsmidler verdsatt til 75 prosent, mot tidligere 55 prosent av markedsverdi. Sekundærbolig ble verdsatt til 95 prosent, mot tidligere 90 prosent.

Figur 19 viser utviklingen i andelen av personer 67 år og eldre som betaler formuesskatt, samt hvor stort det gjennomsnittlige beløpet er blant de som betaler formuesskatt i 10-årsperioden 2013 – 2022.

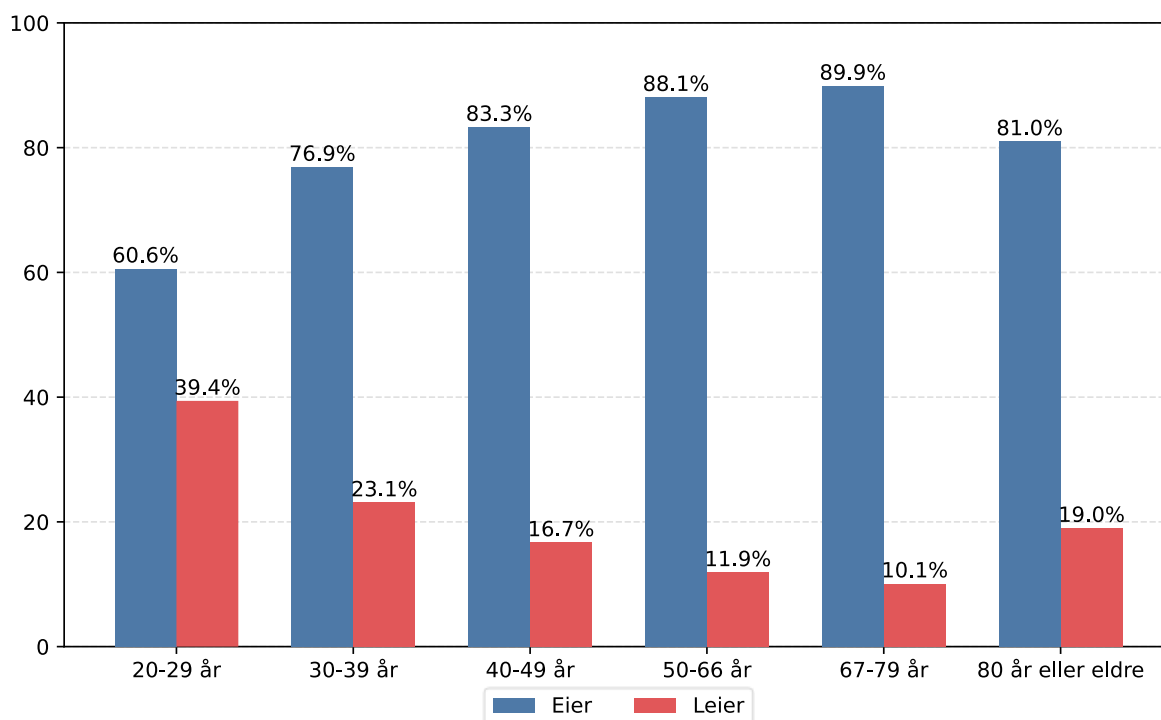
Figur 19. Andel 67 år og eldre som betaler formuesskatt, og gjennomsnittlig beløp. 2013-2022.

Bosituasjon

Flertallet i den norske befolkningen eier sin egen bolig, eller bor i en husholdning der én eller flere i husholdningen eier boligen. Andelen som leier bolig avtar med alderen, frem til dette snur i den eldste aldersgruppen. Som vist i figur 20, er eierandelen høyest blant personer i alderen 67-79 år, hvor hele 89,9 prosent eier bolig, mens 10,1 prosent leier. For personer over 80 år andelen som leier høyere, med 19 prosent. Det er riktignok en nedgang fra 22,2 prosent i 2015.²⁷

Figur 20: Andel som eier og leier bolig pr. 1.1.2023²⁸

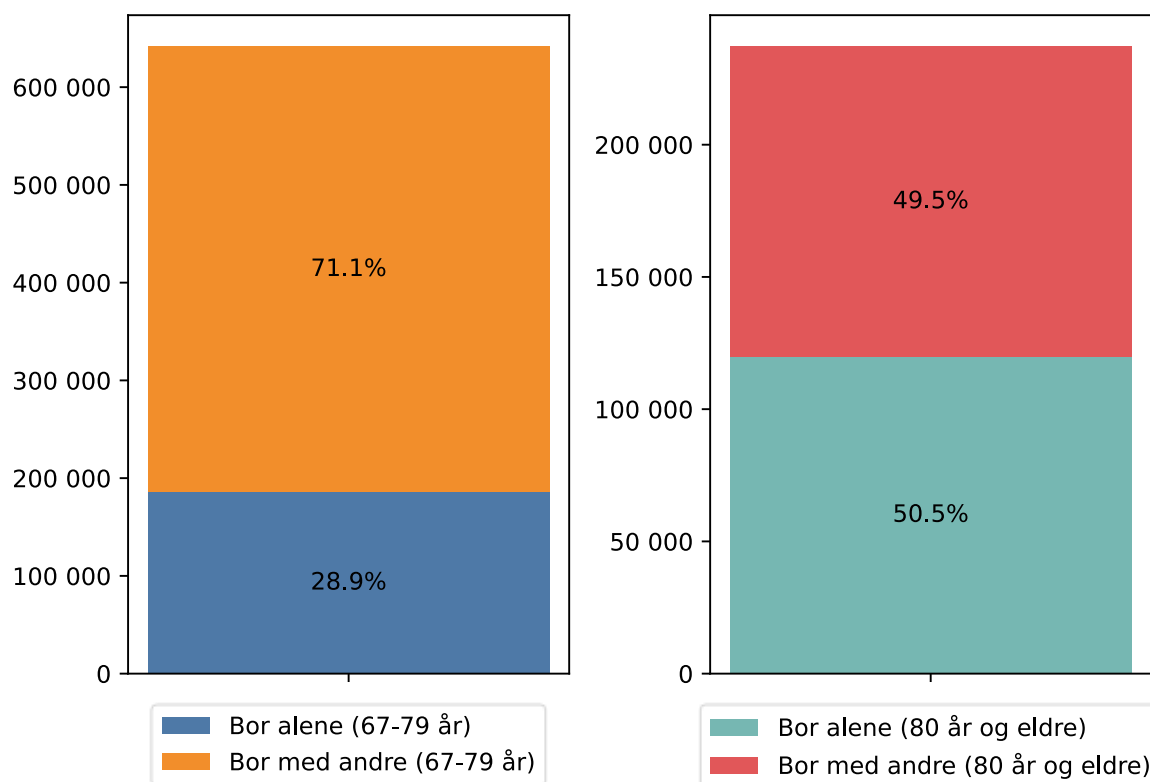
(Kilde: SSB, tabell 11033. Selveier, andelseier og aksjeeier er slått sammen til «eier».)

Blant personer i alderen 67 til 79 år bor 71,1 prosent sammen med andre, mens 28,9 prosent bor alene. For personer over 80 år er fordelingen jevnere, med omtrent like mange som bor alene som sammen med andre. Se figur 21.

²⁷ Kilde: SSB, tabell 11033

²⁸ Når minst en av beboerne står som eier, regnes husholdningen som eier av boligen. For eksempel vil en 20-åring som bor hjemme hos foreldrene, regnes som eier i statistikken, hvis foreldrene eier boligen.

Figur 21: Andel som bor alene og som bor med andre.

(Kilde: SSB, tabell 06844)

De fleste pensjonister bor hjemme, og i 2023 bodde kun 4 prosent av de over 67 år på institusjon (35 500 personer)²⁹. Andelen blant de 80 år og eldre var 10,1 prosent (25 800 personer). Andelen av beboerne på institusjon som er over 80 år har falt fra 67,9 prosent ved utgangen av 2018 til 62,3 prosent ved utgangen av 2023.

Tabell 25: Beboere på institusjon etter alder. Tall per 31. desember.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
I alt	41 290	41 889	41 071	41 188	41 259	41 419
Under 67 år	4 674	4 888	5 402	5 564	5 564	5 680
67-79 år	8 579	8 983	8 718	9 133	9 550	9 668
80-89 år	16 081	16 020	15 303	15 006	14 932	15 056
90 år og over	11 956	11 998	11 648	11 485	11 097	10 748
Andel beboere under 67 år:	11,3 %	11,7 %	13,2 %	13,5 %	13,5 %	13,7 %
Andel beboere 67-79 år	20,8 %	21,4 %	21,2 %	22,2 %	23,1 %	23,3 %
Andel beboere 80 år og eldre:	67,9 %	66,9 %	65,6 %	64,3 %	63,1 %	62,3 %

(Kilde: SSB, tabell 06969. Inkluderer både tidsavgrenset opphold og langtidsopphold.)

I tillegg bodde 22 251 personer 67 år og eldre i omsorgsboliger i 2023, hvorav 13 938 personer var 80 år eller eldre.³⁰

²⁹ Sykehjem, aldershjem, barneboliger og avlastningsboliger (omsorgsboliger er ikke inkludert)

³⁰ Kilde: SSB, tabell 04469. Beboere i boliger kommunen disponerer til pleie- og omsorgsformål.

Andelen av innbyggerne 80 år og eldre som bruker hjemmetjenester har blitt redusert de siste årene, fra 31,2 prosent i 2018 til 26,9 prosent i 2023. I samme periode har andelen av innbyggerne som er 80 år og eldre med institusjonsopphold blitt redusert fra 12,4 prosent til 10,1 prosent. Se tabell 26. Tallene indikerer at flere bor hjemme, samtidig som at færre får hjelp av hjemmetjenesten i kommunen der de bor.

Tabell 26: Bruk av hjemmetjenester og institusjonsopphold for innbyggere 80 år og eldre

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester (prosent)	31,2	30,0	28,9	28,6	27,7	26,9
Andel innbyggere 80 år og eldre med institusjonsopphold (prosent)	12,4	12,1	11,4	11,0	10,6	10,1

(Kilde: SSB, tabell 12209)

Noe av årsaken til nedgangen i andelen innbyggere 80 år og eldre som bor på institusjon skyldes mangel på plasser. Mens antallet institusjonsplasser har gått ned med litt over hundre plasser i perioden 2018 til 2023, har antallet innbyggere 80 år og eldre økt med 25 600 personer. Nedgangen i andelen over 80 år på institusjon betyr derfor ikke at behovet for institusjonsopphold har gått ned, men at tilbudet er begrenset som følge av manglende vekst i institusjonsplasser.

Tabell 27: Disponible plasser på helse- og omsorgsinstitusjoner og antall 80 år og eldre

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Helse- og omsorgsinstitusjon - antall disponible plasser	41 791	41 537	41 287	40 935	41 019	41 663
Personer 80 år eller eldre	222 752	225 999	230 710	236 407	240 293	246 360

(kilde: SSB, tabell 11875 og 07459)

Statens pensjonsformue og pensjonsforpliktelser

Statens utgifter til alderspensjon fra folketrygden er anslått å øke fra 296,9 til 316,7 milliarder kroner fra 2023 til 2024. Alderspensjons andel av de totale utgiftene på statsbudsjettet er 16,7 prosent. Tabellen nedenfor viser utviklingen siden 2014. Tallene frem til 2023 er basert på statsregnskapet, mens tallene for 2024 er anslag fra revidert nasjonalbudsjett 2024.

Tabell 28: Alderspensjon fra folketrygden sin andel av statsbudsjettet

År	Utgifter til Alderspensjon (mrd. kr)	Totale utgifter på statsbudsjettet (mrd. kr)	Andel av totale utgifter (%)
2014	179,2	1 091,7	16,4 %
2015	190,6	1 165,5	16,4 %
2016	201,7	1 218,3	16,6 %
2017	211,2	1 254,3	16,8 %
2018	221,1	1 295,6	17,1 %
2019	232,1	1 351,8	17,2 %
2020	241,3	1 524,9	15,8 %
2021	256,9	1 559,4	16,5 %
2022	272,4	1 637,6	16,6 %
2023	296,9	1 776,4	16,7 %
2024	316,7	1 892,8	16,7 %

(kilde: Statsregnskapet og revidert nasjonalbudsjett 2024)

Den norske staten har nåværende og fremtidige forpliktelser til å utbetale pensjon til dem som har opptjent pensjonsrettigheter gjennom folketrygden.

I forarbeidet til Pensjonsreformen ønsket den daværende regjeringen å synliggjøre statens pensjonsforpliktelser opp mot verdien av petroleumsfondet, som skulle omdøpes til Statens pensjonsfond. Hensikten den gang var å illustrere at selv om vi har et stort fond ville det ikke være nok til å dekke fremtidige pensjoner. Vi kunne lese følgende:

Det etableres et Statens pensjonsfond basert på Statens petroleumsfond og Folketrygdfondet. I de årlige budsjettdokumentene til Stortinget presenteres utviklingen i fondet målt i forhold til størrelsen på statens pensjonsforpliktelser i folketrygden. Dermed vil det framgå at pensjonsforpliktelsene i betydelig grad vil overstige verdien av Pensjonsfondet selv om alle oljeinntektene settes inn i fondet. (Kilde: St. meld. nr. 12 (2004-2005) side 11)

I ettertid har det vist seg at statens pensjonsfond har blitt langt større enn man forventet den gang, og markedsverdien overstiger nå folketrygdens pensjonsforpliktelser med god margin.

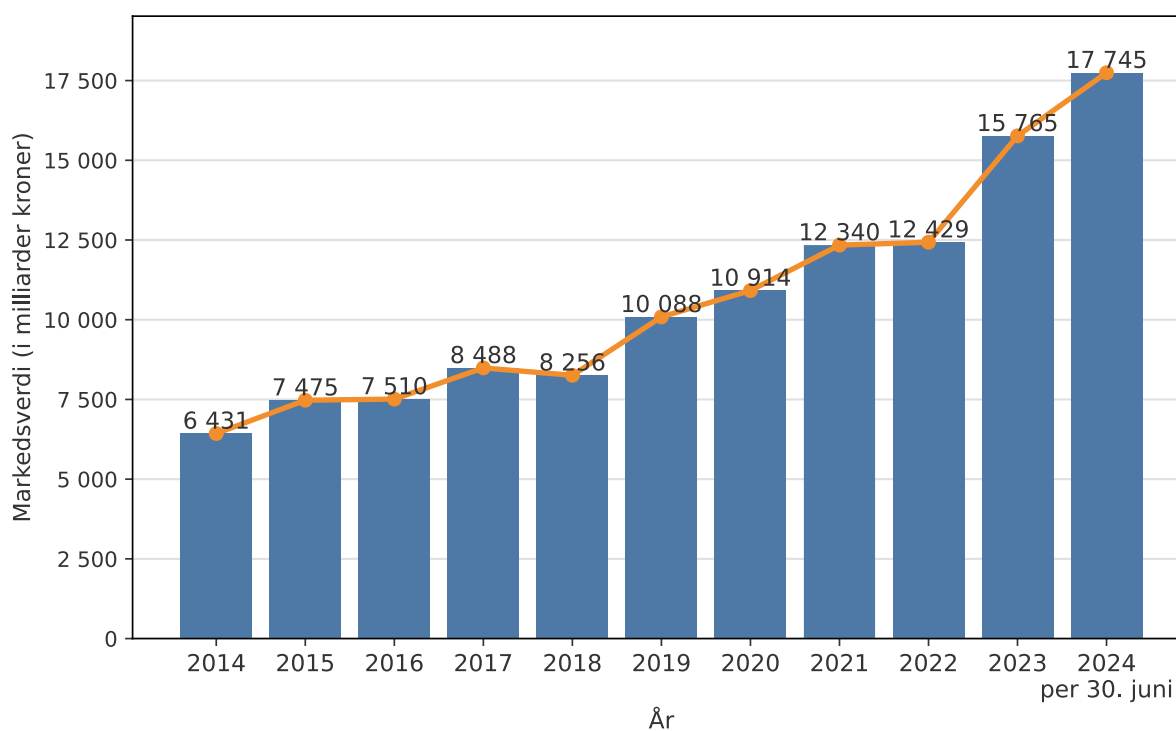
Tabell 29 viser markedsverdien av Statens pensjonsfond ved inngangen til de ulike årene. Folketrygdens forpliktelser til alderspensjoner inkluderer nåverdien av allerede opptjente rettigheter til fremtidige alderspensjonsutbetalinger i folketrygden.

Tabell 29. Statens pensjonsformue og folketrygdens pensjonsforpliktelser. Milliarder kroner.

	2022	2023	2024
Folketrygdens forpliktelser til alderspensjoner	9 621	10 175	10 861
Markedsverdien av statens pensjonsfond	12 688	12 732	16 115

(Kilde: Nasjonalbudsjettet 2024, s. 38 og revidert Nasjonalbudsjett 2024 s. 38)

Figur 22: Markedsverdien av Statens pensjonsfond utland 2014 – 30. juni 2024

På Norges Bank Investment Management sine nettsider, www.nbim.no, kan man følge den løpende verdiutviklingen i Statens pensjonsfond utland. Per 18. september 2024 var verdien om lag 18 500 milliarder kroner.

Sept
2024

Pensjonisters levekår 2024

Pensjonistforbundet

Torggata 15, 0181 Oslo

www.pensjonistforbundet.no

Forsidebilde generert av Adobe Firefly
